

**KORRUPSJON: LOKAL FORRETNINGSKULTURS
BETYDNING FOR UTILBØRLIGHETSVURDERINGEN
ETTER STRAFFELOVEN § 276a (I INTERNASJONALE
FORRETNINGSFORHOLD)**

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 531

Leveringsfrist: 25.11.2009

(* regelverk for masteroppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/master/eksamensforskrift/kap6.html>.)

Til sammen 17.642 ord

18.06.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Nærmere om problemstillingen og dens aktualitet	1
1.2	Definisjoner	3
1.2.1	Korrupsjon	3
1.2.2	Lokal forretningskultur	4
1.2.3	Utilbørighetsvurderingen etter straffeloven § 276a	4
1.2.4	Internasjonale forretningsforhold	4
1.3	Metode og rettskilder	5
1.3.1	Metode	5
1.3.2	Rettskilder	5
1.4	Avgrensning	8
1.5	Avhandlingens videre opplegg	8
<u>2</u>	<u>GENERELT OM STRL. § 276A</u>	<u>9</u>
2.1	Oversikt	9
2.2	Historien bak reguleringen av korrupsjon	9
2.2.1	Internasjonalt	9
2.2.2	Norge	10
2.3	Hensynene bak korrupsjonsreglene	10
2.4	Strl. § 276a: Simpel korrupsjon	12
2.4.1	Innledning	12
2.4.2	Strl. § 276a	12
2.5	Stedlig virkeområde	15
2.5.1	Problemstillingen	15

2.5.2	Bestemmelsene i straffelovens alminnelige del	15
2.5.3	Bestemmelsen i strl. §§ 276a(2)	16
3	<u>LOKAL FORRETNINGSKULTURS BETYDNING VED UTILBØRLIGHETSVURDERINGEN ETTER STRL. § 276A (I INTERNASJONALE FORRETNINGSFORHOLD)</u>	18
3.1	Oversikt	18
3.2	Typetilfeller	18
3.3	Lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a	21
3.3.1	Lovteksten	21
3.3.2	Forarbeidene generelt	21
3.3.3	Internasjonale konvensjoner mot korrupsjon	23
3.3.4	UNCAC	37
3.4	Særlig om facilitation payments	47
3.4.1	Oversikt	47
3.4.2	Definisjon	47
3.4.3	Facilitation payments i forhold til strl. § 276a	48
3.4.4	Oppsummering	55
3.5	Betydningen av lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a dersom denne kultur er strengere enn den norske	56
3.6	Konklusjon/Kort oppsummering	57
4	<u>RETTSPOLITISKE VURDERINGER</u>	59
4.1	Oversikt	59
4.2	Generelle betraktninger	59
4.3	Særlig om facilitation payments	61
4.4	Tiltak utenfor lovgivningen	63

<u>5</u>	<u>STRAFFELOVEN 2005</u>	<u>66</u>
<u>6</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>68</u>
<u>7</u>	<u>LISTER OVER TABELLER OG FIGURER M V</u>	<u>A</u>

1 Innledning

1.1 Nærmere om problemstillingen og dens aktualitet

Korrupsjon er intet nytt fenomen. Faktisk regner man med at en av de sentrale årsaker til Romerrikets fall var korrupsjon ved at hæren holdt seg ved byene og var mer opptatt av ”melke” disse enn å holde seg i militært strategiske områder¹.

Det som er nytt er at bekjempelsen av korrupsjon de siste årene stadig er blitt viet mer oppmerksomhet, både på nasjonalt og internasjonalt plan. I de seneste år er flere internasjonale konvensjoner blitt fremforhandlet, underskrevet og ratifisert av blant annet Norge. På nasjonalt plan har korrupsjon fått stadig større oppmerksomhet i media, gjerne i forbindelse med korrupsjonssaker som er blitt domstolsbehandlet den siste tiden, for eksempel Alicante-saken (hvor de tiltalte ble frikjent), Bærum kommune og Nedre Romerike Vannverk.

Selv om de nevnte saker gjaldt korrupsjon innen Norge, er korrupsjon et problem som ofte forbindes med land med politisk ustabilitet (typisk konfliktområder), utstrakt fattigdom og mangel på en effektiv rettsorden. På grunn av globaliseringen har norske bedrifter i økende grad økonomisk virksomhet og handel i disse landene (og i andre land), kanskje særlig i de landene med mye naturressurser grunnet norsk petroleumsvirksomhet, noe som igjen medfører at de stadig oftere møter problemstillingen om hva som er akseptabel forretningspraksis og om deres ansvar er mer vidtrekkende enn det som fremgår av de lokale lover og sedvaner på det sted de engasjerer seg². (Et eksempel på en bedrift som kan møte nettopp denne problemstillingen i den nærmeste fremtid er Statoil som ønsker å gå

---

¹ Stordrange (2007) s. 88

² Jfr. St.mld. nr 10 (2008-2009) s.6

inn i Irak³, et land som etter Transparency Internationals korrupsjonsindeks av 2009 kom femte dårligst ut (nr. 176) av alle de 180 landene som er med i målingen⁴.) Det kan i denne sammenheng også nevnes at i 2008 falt Norge ned fra 8. til 14. plass på TIs⁵ korrupsjonsindeks⁶. I den forbindelse uttalte TI at denne tilbakegangen, som også gjaldt flere andre europeiske land, ”shed an unfavourable light on government commitment to keep in check the questionable methods of their companies in acquiring and managing overseas business”⁷. TI kritiserer altså de europeiske landenes myndigheters kontroll av sine utenlandske forretninger. I 2009 gikk Norge opp til 11. plass på indeksen, men ifølge TI var det her tale om marginale forskjeller fra året før. Det kan også nevnes at Norge kom dårligst ut av de skandinaviske landene⁸.

På basis av dette kan sies at en studie av hvilken betydning lokal forretningskulturs betydning ved vurderingen av de norske korrupsjonsbestemmelsene er høyst aktuell og vil være av interesse i forhold til aktører i både privat og offentlig sektor.

---

³ Jfr. SIXNews (2009) *StatoilHydro vil inn i Irak*

⁴ TI Corruption Perception Index (CPI) 2009,
http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table

⁵ Heretter TI

⁶ TI Corruption Perception Index (CPI) 2008,
http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008,
TI Corruption Perception Index er ”basert på investorers og analytikers oppfatninger av graden av korrupsjon i stat og kommuner”, jfr <http://transparency.no/article.php?id=271>

⁷ http://transparency.org/publications/newsletter/2008/september_october_2008/spotlight

⁸ Danmark, Sverige, Finland og Island kom på henholdsvis 2., 3., 6. og 8. plass på indeksen, jfr.
http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table

1.2 Definisjoner

1.2.1 Korrupsjon

1.2.1.1 Definisjon etter norsk rett

Internasjonalt har man ikke lyktes å komme frem til en generell definisjon av korrupsjon⁹. I forarbeidene, NOU 2002:22 står det at ”Korrupsjon dreier seg om smøring og bestikkelser i offentlig og privat virksomhet”¹⁰, uten at dette gir en klar definisjon av begrepet. Strl. § 276a legger til grunn en vid definisjon¹¹ av korrupsjon som går lenger enn det Norge folkerettslig er forpliktet til. I det videre vil definisjonen etter norsk rett legges til grunn, og denne går ut på følgende: Korrupsjon vil si å enten gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning av dennes stilling, verv eller oppdrag (*aktiv korrupsjon*, giveren/tilbyderen omtales ofte som *aktiv bestikker*), å i anledning sin stilling, sitt verv eller oppdrag motta, kreve eller akseptere et tilbud om en utilbørlig fordel¹² (*passiv korrupsjon*, mottakeren kalles ofte *passiv bestikker*).

1.2.1.2 Bestikkelse

”Bestikkelse” er verken definert eller brukt strl. § 276a, men dekkes like fullt av den norske definisjonen av korrupsjon. Bestikkelse kan defineres som navn på den utilbørlige fordel som overføres fra giver (*aktiv bestikker*) til mottaker (*passiv bestikker*)¹³. Bestikkelse heter på engelsk ”bribery”.

---

⁹ Dymes (2007) s. 306, Ot. prp. nr. 78 (2002-2003) s. 19

¹⁰ NOU 2002:22 s. 37

¹¹ Andenæs (2008) s. 419

¹² Straffeloven § 276a(1), Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 6

¹³ Stordrange (2007) s 80

1.2.1.3 Smøring

Heller ikke ”smøring” nevnes eller defineres i loven, men må anses som en form for bestikkelse og vil således dekket av straffelovens korrupsjonsbegrep. Man kan si at ”smøring” ligger i ytterkanten av hva som anses korrupsjon og kan i ”ren” forstand defineres som ”indirekte belønning hvor ytelsene og gjenytelsene først balanseres over lang tid, samtidig som de normer som brytes, ikke fremgår klart”¹⁴.

1.2.2 Lokal forretningskultur

Med ”lokal forretningskultur” vil det i det følgende legges til grunn en vid definisjon, det vil si at lokale lover, sedvaner, retningslinjer, tradisjoner, praksis, etikette o.s.v. omfattes av begrepet.

1.2.3 Utilbørighetsvurderingen etter straffeloven § 276a

Det siktes her til straffeloven av 1902s regulering av *simpel* korrupsjon i lovens § 276a, og da hva som anses som ”utilbørlig fordel” etter denne.

1.2.4 Internasjonale forretningsforhold

Med ”internasjonale forretningsforhold” menes forretningsforhold der den ene part vil være et norsk foretak (privat eller statlig) som opererer eller ønsker å operere i utlandet eller en person som handler på vegne av et sådant og den annen part enten er en utenlandsk offentlig tjenesteperson eller et utenlandsk foretak eller person som handler på vegne av et slikt foretak.

---

¹⁴ NOU 2002:22 s. 37

1.3 Metode og rettskilder

1.3.1 Metode

I det følgende anvendes den alminnelige juridiske metode slik den er fremkommet i juridisk lære og litteratur. Det vil si at temaet drøftes etter de rettskildeprinsipper som gjelder for norsk rett etter rettskildelæren.

1.3.2 Rettskilder

I det følgende anvendes de rettskilder som etter rettskildelæren anses som relevante ved vurdering av juridiske spørsmål.

1.3.2.1 Lov

Den sentrale loven vil for avhandlingens del være lov om straff (straffeloven av 1902), lov av 22. mai 1902 nr. 10¹⁵, og da særlig dennes §§ 276a som ble tilføyd ved lov av 4. juli 2003 nr. 79 og trådte i kraft samme dag. Idet man i Norge står på trappene til en ny straffelov, lov av 20. mai 2005 nr. 28¹⁶ vil også denne nevnes i det følgende. Også lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven), lov av 26. mars 1999 nr. 14¹⁷, og Grunnloven av 17. mai 1814¹⁸ anvendes i det følgende.

1.3.2.2 Forarbeider

Hva gjelder forarbeider, er særlig de alminnelige forarbeidene til strl. § 276a av interesse. Dette vil si Norsk offentlig utredning 2002:22 Om en alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon¹⁹, Odelstingsproposisjon nr. 78 (2002-2003) Om lov om endringer i

---

¹⁵ Heretter strl. eller straffeloven

¹⁶ Heretter strl.2005 eller straffeloven 2005

¹⁷ Heretter sktl.

¹⁸ Heretter Grl.

¹⁹ Heretter NOU 2002:22

straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)²⁰ og Innst. O. nr. 105 (2002-2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)²¹. I tillegg vil forarbeidene til ratifiseringen av FN-konvensjonen mot korrupsjon være relevant i relasjon til avhandlingen, dvs. Odelstingsproposisjon nr. 53 (2005-2006) Om lov om endringer i straffeloven 1902 og utleveringsloven (gjennomføring av FN-konvensjonen mot korrupsjon)²².

I forbindelse med straffeloven 2005 vil Odelstingsproposisjon nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)²³, samt Innst. O. nr. 73 (2008-2009) Innstilling fra justiskomiteen Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)²⁴ være relevante.

1.3.2.3 Konvensjoner

Idet avhandlingen bygger på korrupsjonsbestemmelsene som igjen bygger på Norges forpliktelser etter ulike internasjonale konvensjoner mot korrupsjon, vil disse konvensjonene samt deres forarbeider være relevante for avhandlingen. Følgende konvensjoner med forarbeider anvendes i det følgende:

- OECD: Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions²⁵,
- Council of Europe: Criminal law convention on corruption (Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon)²⁶,
- United Nations Convention against corruption (FN-konvensjonen mot korrupsjon)²⁷

---

²⁰ Heretter Ot.prp. nr. 78 (2002-2003)

²¹ Heretter Innst. O. nr. 105 (2002-2003)

²² Heretter Ot.prp. nr. 53 (2005-2006)

²³ Heretter Ot.prp. nr. 22 (2008-2009)

²⁴ Heretter Innst.O. nr. 73 (2008-2009)

²⁵ Heretter OECD-konvensjonen

²⁶ Heretter Europarådskonvensjonen

1.3.2.4 Rettspraksis

Det finnes meg bekjent ingen avgjørelse fra noen norsk rettsinstans hvor avhandlingens tema er blitt berørt. Derimot finnes noen dommer som gjelder de mer generelle vilkår for korrupsjon, og i den grad disse har relevans for avhandlingen, vil disse bli nevnt.

1.3.2.5 Teori

Med teori menes her både bøker og artikler, av både juridisk og ikke-juridisk art. Temaet er lite berørt i juridisk teori, men i den grad juridisk teori har gått inn på de tema som avhandlingen nevner, vil teori kunne være en relevant rettskilde. Annen teori enn juridisk vil anvendes som bakgrunn for eksempler for å belyse problemstillingene, men vil ha liten vekt ved de juridiske vurderinger.

1.3.2.6 Reelle hensyn

Selv om man befinner seg på strafferettens og dermed også legalitetsprinsippets område vil også reelle hensyn kunne være relevant. Særlig fordi korrupsjonsbestemmelsen er utformet som en rettslig standard, vil reelle hensyn som rettferdighetshensyn, deriblant hensynet til forutberegnelighet og likebehandling, og allmennpreventive hensyn kunne ha relevans ved vurderingene og vil derfor være relevante som rettskildefaktorer for avhandlingen.

1.3.2.7 Annet

Andre kilder av relevans for avhandlingen vil være foredragsdisposisjoner og –notater, diverse retningslinjer hva gjelder korrupsjon, resultat av undersøkelser, avisartikler, Stortingsmeldinger²⁸, pressemeldinger og diverse informasjon funnet på internett. Disse vil

---

²⁷ Heretter UNCAC

²⁸ Særlig Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi, heretter St.mld. nr. 10 (2008-2009)

anvendes for å underbygge argumenter fra de ovenfor nevnte rettskildefaktorer idet de etter rettskildelæren sjelden vil kunne tillegges stor vekt²⁹.

1.4 Avgrensning

På bakgrunn av tittelen på avhandlingen vil følgende ikke bli behandlet i det videre:

- korrupsjon utenfor forretningsforhold (privatpersoner),
- korrupsjon i forbindelse med illegal virksomhet, typisk narkotika, våpen og trafficking,
- korrupsjon innad i Norge utover det som er nødvendig for sammenhengen,
- lokal forretningskulturs betydning hvor handling er foretatt av utlending i Norge (idet dette i hovedsak vil dreie seg om rettsvillfarelse)
- en grundigere drøftelse av strl. § 276a generelt utover det som er nødvendig for tema,
- *grov* korrupsjon (strl. § 276b),
- påvirkningshandel (strl. § 276c),
- betydning av lokal forretningskultur for straffespørsmålet og
- en sammenligning av norsk og utenlandsk rett.

1.5 Avhandlingens videre opplegg

I det følgende gjøres det i punkt 2 relativt kort rede for strl. § 276a generelt (bakgrunn, hensyn, selve bestemmelsen samt dens stedlige virkeområde). I punkt 3 drøftes selve tema for oppgaven, lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a i internasjonale forretningsforhold, herunder et eget punkt om såkalt facilitation payments. I punkt 4 foretas noen rettspolitiske vurderinger av tema, før det til slutt i punkt 5 kort redegjøres for reguleringen som vil gjelde etter straffeloven 2005.

---

²⁹ Dog kan retningslinjer få relativt stor betydning, jfr. nedenfor

2 Generelt om strl. § 276a

2.1 Oversikt

I det følgende vil det gjøres relativt kort rede for historien og hensynene bak korrupsjonsbestemmelsene, hva strl. § 276a generelt går ut på samt dennes stedlige virkeområde idet det anses relevant for sammenhengen.

2.2 Historien bak reguleringen av korrupsjon

2.2.1 Internasjonalt

Bakgrunnen for den internasjonale oppmerksomheten rundt korrupsjon er ”Watergate-skandalen” i USA, hvor Securities Exchange Commission (SEC) oppdaget at mange selskaper hadde såkalte ”slush funds” (svarte kasser) som ble brukt til å bestikke utenlandske offentlige tjenestemenn. Dette førte til at USA i 1977 vedtok Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) som gjorde det straffbart for selskaper børsnotert i USA å bestikke utenlandske offentlige tjenestemenn. For andre foretak derimot fantes ingen slik begrensning, noe som førte til ulike konkurransevilkår internasjonalt. På grunn av denne konkurransevriddningen, begynte USA å jobbe for at handelspartnerne skulle vedta lignende lover, noe som førte til at OECD-konvensjonen ble vedtatt i 1997 og ratifisert i Norge i 1998. Etter OECD-konvensjonen er det i Europarådet vedtatt både en strafferettslig og en sivilrettslig konvensjon mot korrupsjon, Norge ratifiserte den strafferettslige 2003 og den sivilrettslige i 2008. I 2003 ble UNCAC vedtatt, ratifisert av Norge i 2006³⁰.

---

³⁰ Dyrnes (2007) s. 306

2.2.2 Norge

Før vedtagelsen av straffelovens §§ 276a-c, hadde man i Norge ingen generell straffebestemmelse mot korrupsjon, men man hadde diverse bestemmelser i både straffeloven og spesiallovgivningen som forbød korrupsjon³¹. Innen privat sektor brukte man typisk utroskapsbestemmelsene, strl. §§ 275-276, ved korrupsjonsforbrytelser. Interessant i denne sammenheng er også at man i Norge i lang tid hadde fast ligningspraksis for å gjøre skattemessig fradrag for dokumenterte eller sannsynliggjorte utgifter til ”nødvendige bestikkelser” i utlandet³².

Etter at Norge i 1999 ble evaluert av OECD og fikk kritikk for ikke å oppfylle OECD-konvensjonens krav³³, og etter at Norge undertegnet Europarådskonvensjonen mot korrupsjon i 1999³⁴, ble arbeidet med å lage en alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon påbegynt. De nåværende bestemmelsene mot korrupt adferd i strl. §§ 276a-c ble tilføyd ved lov av 4. juli 2003 nr. 79, og er svært vidtrekkende³⁵.

Det er heller ikke lenger mulighet til å få fradrag for bestikkelser (uavhengig av om de anses ”nødvendige” eller ikke) i skatten idet sktl. § 6-22 nå uttrykkelig forbyr dette.

2.3 Hensynene bak korrupsjonsreglene

Deretter blir spørsmålet hvilke hensyn som ivaretas ved å kriminalisere korrupsjonshandlinger.

Hovedbakgrunnen for vedtagelsen av korrupsjonsbestemmelsene har departementet uttrykt slik: ”Korrupsjon utgjør en trussel mot rettsstaten, demokratiet, menneskerettighetene og

---

³¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 12-17

³² Stordrange (2007) s. 123

³³ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s 7

³⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s 7

³⁵ Dyrnes (2007) s. 307

sosial rettferdighet, og kan også hindre økonomisk utvikling og virke konkurransevridende.”³⁶ Dette er også uttrykt i fortalene til de tre viktigste konvensjonene Norge har ratifisert hva angår bekjempelsen av korrupsjon, OECD-konvensjonen (på s. 3), Europarådskonvensjonen (på s. 1) og UNCAC (på s. 2).

På det noe mer detaljerte plan innebærer dette at innen offentlig sektor vil *folks ”tillitt til den offentlige virksomhet i alle dets former”*³⁷ (altså rettferdig og upåvirket saksbehandling) være et vesentlig hensyn som tilsier et korrupsjonsforbud. Dette hensyn må anses også å ligge til grunn for de nevnte konvensjoner idet samtlige inneholder artikler som omhandler bestikkelse av offentlige tjenestemenn.

I privat sektor er det å ”oppretholde tillitten til det private nærings- og organisasjonsliv”³⁸ og å sikre like konkurransevilkår³⁹ som må anses som de sentrale hensyn.

Konkurransmessig vil det være svært uheldig dersom de foretak som har råd til det skal kunne ”kjøpe” seg konkurransefordeler i form av for eksempel forrang når det gjelder tildeling av oppdrag eller at man får en raskere behandling av søknader eller andre saker på bekostning av dem som ikke betaler. Dette hensyn er særlig nevnt i fortalen til OECD-konvensjonen (på s. 3), og er som nevnt selve bakgrunnen for denne konvensjonen⁴⁰.

De hittil nevnte hensyn henger nøye sammen med hensynet til å *ivareta og fremme arbeidsgivers interesser*. Ansattes eventuelle korruperte handlinger vil kunne føre til både økonomisk tap samt tap av rykte og omdømme⁴¹, dette være seg om arbeidsgiver er et privat foretak eller innenfor offentlig sektor. Men særlig innenfor privat sektor blir dette hensyn ansett som sentralt (jfr. PWCs undersøkelse i *Confronting Corruption* hvor hele

---

³⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 5

³⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.28 og NOU 2002:22 s. 37

³⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 33

³⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 33, NOU 2002:22 s. 37-38

⁴⁰ OECD-konvensjonens fortale på side 3

⁴¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 28 jfr. NOU 2002:22 s. 37

55 % av de spurte uttalte at dersom det ble oppdaget korrupsjon i deres foretak, ville dette få størst betydning for foretakets renommé⁴²).

En annen viktig grunn for å bekjempe korrupsjon, er at korrupsjon ofte skjer i forbindelse med *annen kriminell virksomhet*⁴³, enten ved at korrupsjonshandlingen i seg selv også vil innebære brudd på en annen straffebestemmelse, typisk utroskap eller bedrageri, eller at korrupsjonen skjer som følge av en annen straffbar handling, for eksempel ved at et foretak som betaler en offentlig tjenesteperson til å ”overse” en ulovlig dumping av miljøfarlig avfall, eller etterfølgende straffbar handling, for eksempel hvitvasking eller skatteunndragelse.

2.4 Strl. § 276a: Simpel korrupsjon

2.4.1 Innledning

Problemstillingen rundt lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a vil i praksis sannsynligvis i hovedsak dukke opp i de tilfeller hvor en slik kultur vil tilsi en *mildere* vurdering enn den norske, altså at det aktuelle forhold i utgangspunktet rammes av strl. § 276a isolert sett, men hvor lokal forretningskultur tilsier at forholdet likevel ikke er straffbart. Det skal derfor i det følgende kort redegjøres for hva strl. § 276a går ut på uten å trekke inn lokal forretningskultur i vurderingen.

2.4.2 Strl. § 276a

Strl. § 276a ble som nevnt vedtatt ved lov av 4. juli 2003 nr. 79 og trådte i kraft samme dag. Bestemmelsen kriminaliserer både passiv og aktiv korrupsjon, jfr. henholdsvis bestemmelsens første ledd litra a og b. Strafferammen etter bestemmelsen er bøter eller fengsel inntil 3 år og medvirkning straffes på samme måte, jfr. strl. § 276a(3). I denne

---

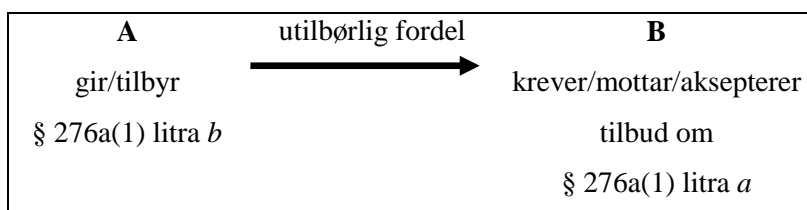
⁴² PWC (2008) s. 9

⁴³ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 28 jfr. NOU 2002:22 s. 38

sammenheng kan nevnes at foretaksstraff etter strl. §§ 48a og 48b kan være aktuelle ved korrupsjonsforbrytelser. Skyldkravet er forsett, jfr. strl. § 40, og påtale etter bestemmelsen er ubetinget offentlig, jfr. strl. § 77.

Vilkårene som må oppfylles for at forhold skal falle innunder bestemmelsen går i korthet ut på at man enten gir eller tilbyr eller mottar, krever eller aksepterer et tilbud om (for seg eller andre) en utilbørlig fordel i anledning den passive bestikkers stilling, verv eller oppdrag, jfr. strl. § 276a(1).

Figur 1: Strl. § 276a

Med ”stilling, verv eller oppdrag” menes *alle* former for sådanne⁴⁴ både i privat og i offentlig sektor og både i Norge og i utlandet. Men vilkåret medfører at bestemmelsen må avgrenses mot de tilfeller hvor fordelene må sees i sammenheng med passiv bestikker som privatperson.

En ”fordel” vil kunne være alle typer fordeler, men det er et krav om at fordelene må anses ”utilbørlig” for at forholdet skal falle innunder strl. § 276a. Uttrykket ”utilbørlig” er en såkalt rettslig standard hvis innhold ikke er fast, men vil utvikle seg over tid i takt med samfunnsutviklingen⁴⁵. Bedømmelsen av om en fordel skal anses utilbørlig eller ikke, vil derfor bero på en konkret helhetsvurdering i den enkelte sak, men forarbeidene⁴⁶ peker på at følgende momenter vil kunne ha betydning ved vurderingen:

⁴⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34

⁴⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34

⁴⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35

- fordelens *verdi* dersom denne er av økonomisk karakter (dette vil i så fall utgjøre det naturlige utgangspunkt for utilbørighetsvurderingen),
- ytelsens *formål*
- giver og mottakers *stilling eller posisjon* og forholdet dem imellom
- om arbeids- eller oppdragsgiver er informert
- *interne retningslinjer* (særlig innen privat sektor)
- regnskapsmessig og skattemessig er *åpenhet* rundt fordelene⁴⁷

Det skal her legges til at det i forarbeidene presiseres at for å kunne straffe for korrupsjon bør det "foreligge et ganske *klart klanderverdig forhold*"⁴⁸ (min kursiv), noe som tilsier at det skal en del til for at en fordel skal være å anse som utilbørlig.

Videre skal bemerkes av bestemmelsen *ikke* setter som vilkår at:

- den utilbørlige fordel må komme i anledning av *utøvelsen av* stilling, verv eller oppdrag⁴⁹,
- man ved den utilbørlige fordel har søkt å *påvirke* mottakeren (intet hensiktsvilkår),
- den passive bestikker må levere en *motytelse*, jfr. Rt. 2008 s. 1483, eller
- den passive bestikker ved en eventuell motytelse *handler i strid med* de regler og instruksjoner som gjelder for vedkommende stilling, verv eller oppdrag,
- handlingen skjer *før en eventuell motytelse* er gitt

---

⁴⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55

⁴⁸ NOU 2002:22 s. 7 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 6

⁴⁹ Se det som står om strl.2005 nedenfor

2.5 Stedlig virkeområde

2.5.1 Problemstillingen

Idet avhandlingen omhandler andre lands lokale forretningskulturs betydning ved anvendelsen av strl. § 276a, tilsier dette at i de tilfeller problemstillingen vil være aktuell, vil handlingen gjerne være foretatt i utlandet. Spørsmålet her blir i hvilken utstrekning de norske korrupsjonsreglene kan komme til anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av enten norske personer (juridiske eller fysiske) eller utlendinger.

2.5.2 Bestemmelsene i straffelovens alminnelige del

Først må det presiseres at når domstolene dømmer noen til straff, anvendes alltid norsk strafferett (aldri utenlandsk)⁵⁰. Hjemmelen for *straff* må med andre ord finnes i norsk lov selv om norsk lovgivning henviser til fremmede straffebestemmelser⁵¹.

Det skal først presiseres at utgangspunktet etter norsk strafferett er *territorialprinsippet*, som går ut på norsk straffelov får ”anvendelse på handlinger som er foretatt (...) i riket (...)”, jfr. strl. § 12(1) nr.1. I denne sammenheng vil det si at norske domstoler kan dømme i saker hvor korrupsjonshandlingen er begått innenfor Norges territorium (typisk ved gaveoverrekkelse til utlending), uavhengig av om gjerningspersonen er inn- eller utlending⁵².

Etter strl. § 12(1) nr. 3 kan en norsk domstol også dømme i straffesaker der en handling som er foretatt ”i utlandet av norsk statsborger eller noen i Norge hjemmehørende person når handlingen a) hører blant de som omhandles i denne lov kapittel (...) 26 (...)” (personalprinsippet). Idet strl. § 276a finnes i strl. kap. 26 vil det si at en norsk statsborger eller en norsk hjemmehørende person (fysisk eller juridisk) vil kunne straffes etter de

---

⁵⁰ Andenæs (2004) s. 556, Eckhoff (2001) s.292

⁵¹ Andenæs (2004) s. 556

⁵² Andenæs (2004) s. 559

norske korrupsjonsreglene for korruperte handlinger som vedkommende har foretatt i utlandet. Norge oppfyller med dette, kravene om jurisdiksjon etter Europarådskonvensjonen art. 17(1) litra b og c samt OECD-konvensjonens art. 4(2)⁵³. Det bør her også nevnes at det er forholdene på *gjerningstidspunktet* som er avgjørende⁵⁴, ikke for eksempel tidspunktet da forholdet blir oppdaget.

Strl. § 276a kan også anvendes når gjerningspersonen er utlending og handlingen er foretatt i utlandet. Dette kommer frem av strl. § 12(1) nr. 4 litra a som viser til strl. §§ 276-276c. Men straffeforfølgning etter denne bestemmelsen skjer kun etter Kongens bestemmelse, jfr. strl. § 13(1).

2.5.3 Bestemmelsen i strl. §§ 276a(2)

I tillegg strl. § 12, har § 276a(2) som nevnt presisert at man med uttrykket ”stilling, verv eller oppdrag” også mener sådanne i utlandet. Som det fremgår av forarbeidene⁵⁵, er ikke denne presiseringen strengt nødvendig å ha med i bestemmelsen, men departementet ønsket ”å gjøre det helt klart at forslaget retter seg mot korrupsjon begått av eller overfor personer i alle de stillinger, verv og oppdrag som Europarådskonvensjonen og tilleggsprotokollen tar for seg”⁵⁶. Også korrupsjon som er begått i anledning stilling, verv eller oppdrag i mellomstatlige og andre internasjonale organisasjoner (som Røde Kors og Amnesty International) omfattes av bestemmelsen⁵⁷.

---

⁵³ UNCAC art. 42(2) litra b nøyer seg med å si at statene ”may establish” slike jurisdiksjonsregler

⁵⁴ Andenæs (2004) s. 561

⁵⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57-58

⁵⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.57-58

⁵⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 47 og s.58

Det skal her også nevnes at om den aktive bestikker får en annen til å utføre selve bestikkelsehandlingen, typisk en person hjemmehørende i det aktuelle land, ikke vil være av noen betydning for straffbarheten⁵⁸.

---

⁵⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58

3 Lokal forretningskulturs betydning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a (i internasjonale forretningsforhold)

3.1 Oversikt

Under dette punkt skal lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a drøftes. Først redegjøres for noen typetilfeller hvor problemstillingen vil kunne dukke opp. Deretter vil gjeldende rett drøftes hva gjelder lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a ved handlinger foretatt mellom norsk- og utenlandsk person (fysisk/juridisk). Etter dette vil problemet rundt såkalte ”facilitation payments” samt betydningen av lokal forretningskultur der denne må anses strengere enn i Norge behandles særskilt. Til slutt foretas en oppsummering/konklusjon av hva som etter drøftelsen må anses å være gjeldende norsk rett.

3.2 Typetilfeller

Spørsmålet om lokal forretningskulturs betydning for straffbarhetsvurderingen etter korrupsjonsbestemmelsen i strl. § 276a vil i internasjonale forhold typisk kunne komme opp i forbindelse med kundekontakt, innkjøp, innsalg, relasjonsbygging og ved ivaretagelse av forretningsforbindelser⁵⁹.

Mer konkret vil dette ofte gå ut på at norske foretak eller noen som handler på vegne av disse møter på lokale forskjeller hva gjelder både forventning om og hva som er tillatt av fordeler, *typisk gaveutveksling, måltider, reiser og arrangementer* (typisk sportsarrangementer eller andre underholdningsarrangementer), og da innenfor dette, forskjeller i syn på lovlig verdi og innhold. Som eksempler kan her kan nevnes at det i arabiske land ikke bare anses som legitimt, men også ofte vil være en forventning om

---

⁵⁹ Schea (2006) foiler 15-16

gaveutveksling i forretningsforhold, og da gjerne gaver av relativt høy kvalitet og verdi⁶⁰. Noe tilsvarende gjelder i Japan, hvor gaveutveksling anses som en del av kommunikasjonen mellom forretningsforbindelser og det er her forbundet relativt strenge ritualer til selve overrekkelsen⁶¹. Det å ikke ta imot eller gi gaver i forretningsforhold i disse landene vil lett kunne anses som en fornærmelse og dermed også kunne være svært skadelig for videre forretninger. Når det gjelder arrangementer kan nevnes som eksempel at det i USA ikke er helt uvanlig at en forretningsforbindelse, etter at man har blitt noe bedre kjent, blir invitert til typisk et sportsarrangement (dette på tross av at USA anses å ha meget strenge korrupsjonsregler)⁶².

I noen land er det vanlig å benytte *mellommenn* innen forretningsforhold. Det å ta kontakt med sine potensielle forretningspartnere vil kunne anses som direkte uhøflig og være skadelig for videre forretninger. Idet det som nevnt er uten betydning for straffbarheten om man har foretatt handlingen selv eller brukt en mellommann, vil tilfeller hvor en mellommann har foretatt en korrupt handling falle innunder strl. § 276a (foretaksstraff etter strl. §§ 48 a og b vil gjerne være aktuelt her).

En særskilt gruppe tilfeller er såkalte "facilitation payments" (tilretteleggelsespenger), som innebærer at man betaler for noe man allerede har rettskrav på. Det er ikke uvanlig at norske foretak som driver eller ønsker å drive virksomhet i utlandet møter på krav, enten direkte eller indirekte, om denne type betalinger⁶³. Som nevnt blir denne type betalinger særskilt behandlet nedenfor, se punkt 3.4., og blir derfor ikke behandlet videre her.

Et ikke helt uvanlig fenomen er såkalte "kickbacks", dvs. tilfeller der "en utro medarbeider forleder eller bistår til å forlede prinsipalen til å utbetale et beløp som han ikke er skyldig,

---

⁶⁰ Ulven (2007) s. 57, 145 og 345

⁶¹ Ulven (2007) s. 227-228

⁶² Ulven (2007) s. 449-450

⁶³ Jfr. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 31 og NHO ...over streken? s. 6

og som medarbeideren selv tilegner seg helt eller delvis”⁶⁴. Idet denne type forhold er blitt bedømt som utroskap i rettspraksis⁶⁵, holdes disse utenfor den videre behandlingen.

---

⁶⁴ Stordrange (2007) s. 86

⁶⁵ Stordrange (2007) s. 86

3.3 Lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a

3.3.1 Lovteksten

Utgangspunktet for tolkingen av strl. § 276a er lovens ordlyd. Men utover at det som nevnt må dreie seg om en ”utilbørlig fordel” og at bestemmelsen presiserer at denne også rammer ”stilling, verv og oppdrag i utlandet”, jfr. strl. § 276a(2) gir ikke ordlyden noen nærmere veiledning hva gjelder betydningen av lokal forretningskultur.

Noen fordeler vil nok som hovedregel anses utilbørlige uavhengig av hva lokal forretningskultur skulle tilsi, for eksempel seksuelle tjenester⁶⁶, idet disse i seg selv etter vanlig norsk oppfatning vil anses som en utilbørlig handling⁶⁷ og derfor falle innunder en naturlig forståelse av lovens ordlyd.

Men for andre, mindre klare tilfeller må man til andre rettskilder for å finne ut for det første om utenlandsk lokal forretningskultur vil kunne ha noen betydning ved utilbørighetsvurderingen overhode, og i så fall, *i hvilken utstrekning* den vil ha betydning. I denne sammenheng vil forarbeider, inklusive konvensjoner Norge har ratifisert og teori være sentrale rettskilder idet det som nevnt så vidt meg bekjent ikke foreligger rettpraksis som tar opp problemstillingen (verken Høyesterett eller lavere instans).

3.3.2 Forarbeidene generelt

Grunnet den nevnte mangel på rettspaksis, vil forarbeidene til korrupsjonsbestemmelsene i denne sammenheng ikke bare være relevante rettskildefaktorer, men må også tillegges en ikke ubetydelig vekt i avveiningen av eventuelt andre faktorer.

---

⁶⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35

⁶⁷ Jfr. strl. § 202a

Under dette punkt vil det redegjøres for hva som sies i NOU 2002:22 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) om lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a. Idet bestemmelsen ratifiserte OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen vil disse konvensjonene også anses som en del av bestemmelsens forarbeider, jfr. drøftelsen nedenfor, men idet disse vil bli relativt grundig behandlet, er reguleringen etter disse konvensjonene skilt ut som et eget punkt, punkt 3.3.3.

I NOU 2002:22 er ikke betydningen av lokal forretningskultur tatt opp særskilt utover at man berører problemstillingen rundt ”facilitation payments”⁶⁸ samt at det nevnes under utredningens pkt. 4.2. at det kan eksistere enkelte forskjeller mellom norske og internasjonale forhold hva gjelder ”gaver og påskjønnelser som må antas lovlige”⁶⁹.

I Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) har man heller ikke en særskilt drøftelse av betydningen av lokal forretningskultur generelt, men departementet foretar en relativt grundig drøftelse av ”facilitation payments” i proposisjonens pkt. 5.3.5.⁷⁰ Det vises her til avhandlingens punkt 3.4. Utover å drøfte denne typen betalinger, sier ikke departementet under dette punkt mye mer om generell lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen, annet enn at det vedkjenner seg at det ”kan være store forskjeller i forretningsmoral og forvaltningsskikk fra land til land” og at det derfor oppstår ”vanskelige spørsmål hvor en bestikkelse gis eller mottas i utlandet, eller hvor bestikkelsen gis for at mottakeren skal prestere en motytelse utenfor Norges grenser”⁷¹.

Derimot sier departementet uttrykkelig, i forbindelse med merknadene til de forskjellige bestemmelsene i proposisjonens kapittel 12⁷², etter å repetere at det kan eksisterer ”store

---

⁶⁸ NOU 2002:22 s. 13 jfr. OECD-konvensjonens forklarende rapport pkt. 9

⁶⁹ NOU 2002:22 s. 30

⁷⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35flg.

⁷¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35 under pkt. 5.3.5. første og andre setning

⁷² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.53flg., på s. 56

forskjeller fra land til land i forretningsmoral, forvaltningsskikk og sedvane”⁷³, at ”Etter departementets oppfatning kan utilbørighetsvurderingen *ikke stå upåvirket av forholdene i et annet land* hvor bestikkelsen mottas eller ytes, eller hvor den passive bestikker har sitt virke”⁷⁴ (min kursiv) (”facilitation payments” nevnes her igjen som eksempel, viser derfor til punkt 3.4.).

Dette må bety at lokal forretningskultur i et annet land i utgangspunktet generelt vil kunne tillegges vekt og dermed få betydning for avgjørelsen av om en fordel skal anses utilbørlig etter strl. § 276a eller ikke. Lokal forretningskultur vil da typisk kunne komme inn som et moment når det gjelder hva slags type fordel det er tale om, verdien av fordelene, hvem som er tilbyder/giver eller mottaker og ved vurderingen av hva som var hensikten med fordelene.

3.3.3 Internasjonale konvensjoner mot korrupsjon

3.3.3.1 Oversikt

Det neste spørsmålet blir om noen av de konvensjonene som dannet bakgrunnen for vedtagelsen av strl. § 276a vil begrense det nevnte utgangspunkt om at lokal forretningskultur generelt kan tillegges vekt og få betydning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a.

Under dette punkt vil OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonens regulering hva gjelder lokal forretningskulturs betydning ved vurderingen av hva som *etter konvensjonene* er å anse som korrupsjon behandles, samt hvilken relevans, vekt og betydning dette vil ha i forhold til utilbørighetsvurderingen etter norsk rett.

Norge er også forpliktet til å følge UNCAC, men idet UNCAC ble ratifisert og trådte i kraft *etter* ikrafttredelsen av strl. § 276a, er behandles denne særskilt i punkt 3.3.4 nedenfor.

---

⁷³ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56

⁷⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.56

3.3.3.2 OECD-konvensjonen

3.3.3.2.1 Innledning

OECD-konvensjonen av 21. november 1997 ble ratifisert av Norge 18. desember 1998⁷⁵. Konvensjonen omhandler bekjempelse av bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner i internasjonale forretningsforhold. Da konvensjonen ble ratifisert foretok Norge kun små endringer i daværende strl. § 128⁷⁶. I 1999 ble Norge som nevnt evaluert av OECD og fikk kritikk for ikke å oppfylle konvensjonens krav⁷⁷. Dette er som kjent en av årsakene til vedtagelsen av de nåværende korrupsjonsbestemmelsene, og strl. § 276a anses nå for å være i tråd med konvensjonens bestemmelser.

3.3.3.2.2 Konvensjonens relevans og vekt i norsk rett

Det første spørsmålet i denne sammenheng blir hvilken betydning OECD-konvensjonen har i forhold til tolkingen av strl. § 276a, altså spørsmål om konvensjonens relevans og vekt i forhold til norsk rett.

OECD-konvensjonen vil være en relevant faktor i forhold til tolkingen av strl. § 276a idet folkerettslige konvensjoner av denne typen generelt anses som en relevant rettskildefaktor ved avgjørelsen av en juridisk problemstilling etter rettskildelæren^{78 79}.

---

⁷⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 7

⁷⁶ Som gjaldt bestikkelse av offentlige tjenestepersoner. Endringen som ble gjort ved lov 13. november 1998 nr. 67 var en tilføyelse av et nytt ledd som gjorde det klart at bestemmelsen også skulle gjelde for bestikkelse av slike tjenestepersoner i utlandet og i mellomstatlige organisasjoner, jfr. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.7

⁷⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 7 jfr. OECD-konvensjonen art. 3 nr. 1

⁷⁸ Eckhoff (2001) s. 299 flg.

⁷⁹ Generelt kan det sies at det er høy takhøyde når det gjelder å anse en faktor relevant, men hvilken *vekt* som skal tillegges den enkelte faktor er et annet spørsmål.

Men at OECD-konvensjonen er en relevant rettskildefaktor i tolkingsprosessen etter strl. §276a er ikke ensbetydende med at denne skal tillegges stor vekt ved avveiningen mot andre rettskildefaktorer. Det neste og mer interessante spørsmål blir dermed hvilken *vekt* OECD-konvensjonen vil ha ved tolkingen av strl. § 276a.

Når det gjelder det norske rettssystem i forhold til folkeretten, anses norsk rett for i hovedsak å være *dualistisk*, det vil si at man anser norsk rett og folkerett for å være to separate rettssystemer⁸⁰. Dette medfører at folkerettslige regler må gjøres til norsk rett ved et særskilt vedtak for at disse skal kunne tillegges vekt av betydning i en juridisk tolkingsprosess⁸¹. Dette kan gjøres på to forskjellige måter:

- 1) *gjengivelsesmetoden* (transformasjon), dette vil si at norsk lov får samme innhold som den folkerettslige regel⁸², eller
- 2) *henvisningsmetoden* (inkorporasjon), hvor selve konvensjonsteksten får gyldighet som norsk lov ved at man i lov henviser til konvensjonen og sier at denne skal gjelde som norsk rett.

Når det gjelder OECD-konvensjonen er denne *transformert* inn i norsk rett gjennom vedtakelsen av korrupsjonsbestemmelsene i strl. §§ 276a-276c⁸³. Selve konvensjonen anses dermed for å være en del av bestemmelsenes forarbeider og vil ha relevans og vekt deretter.

Men selv om konvensjonen ”kun” er å anse som forarbeid, er det grunn til å legge særskilt vekt på denne og dens regulering, både fordi Norge folkerettslig har forpliktet seg til å

---

⁸⁰ I motsetning til ”monistisk” syn hvor norsk rett og folkerett anses som ulike deler av ett og samme rettssystem

⁸¹ Når en folkerettslig regel er gjort til norsk rett ved slikt vedtak, kan man strengt tatt si at en rettsanvender ikke anvender folkeretten men norsk rett ved avveiningen

⁸² Ruud og Ulfstein (2006) skiller her mellom aktiv og passiv transformasjon. *Aktiv* transformasjon innebærer at man gjengir de materielle bestemmelsene i konvensjonen i norsk lov (oversetter bestemmelsene til norsk) (s. 58), mens *passiv* transformasjon innebærer at man kun konstaterer at norsk rett allerede er i samsvar med konvensjonen (s. 63).

⁸³ Og da særlig strl. § 276a og § 276b idet påvirkningshandel ikke er nevnt i konvensjonen

følge konvensjonen og fordi slik vektlegging vil være den beste måten å realisere konvensjonens formål om internasjonalt å skape ensartede regler på⁸⁴. I praksis vil dette si at skulle konvensjonen være strengere i sin regulering av betydningen av lokale forretningsforhold ved utilbørighetsvurderingen enn det som kommer frem av forarbeidene generelt, jfr. drøftelsen ovenfor, *bør konvensjonens regulering gå foran*.

3.3.3.2.3 OECD-konvensjonens materielle innhold

Når det nå er klart at OECD-konvensjonen både er relevant og kan tillegges vekt ved vurderingen av strl. § 276a, blir det neste spørsmålet hva OECD-konvensjonen faktisk regulerer, og da i denne sammenheng særlig med hensyn til betydningen av lokal forretningskultur ved avgjørelsen av om en handling vil være å anse som korrumpert etter OECD-konvensjonen.

Først må det redegjøres for hvilke korrupsjonshandlinger OECD-konvensjonen krever at de ulike landene kriminaliserer. Allerede i konvensjonens navn får man et innblikk i dette ved at konvensjonen heter ”Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions”⁸⁵, altså bestikkelse av utenlandske offentlige tjenstepersoner i internasjonale forretningsforhold. Hva som anses som bestikkelse av denne type tjenstepersoner er regulert i OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1, og det er også denne artikkel som er den sentrale i forhold til avhandlingen. Etter denne bestemmelsen plikter statene å kriminalisere *aktiv* bestikkelse⁸⁶ (det vil si ”to offer, promise or give any *undue pecuniary or other advantage*”⁸⁷ (min kursiv)) av utenlandske offentlige tjenstepersoner for at sistnevnte skal handle/unnlate å handle ved utøvelsen av sine

---

⁸⁴ Eckhoff (2001) s. 289

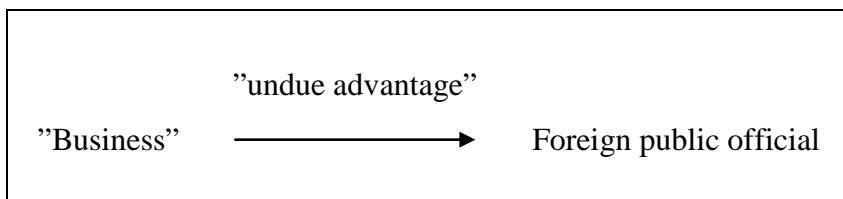
⁸⁵ Oversatt til norsk: Konvensjon om bekjempelse av bestikkelse av utenlandske offentlige tjenstepersoner i internasjonale forretningstransaksjoner

⁸⁶ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s.20-21, jfr. OECD-konvensjonen art. 1 jfr. OECD-kommentaren pkt. 1

⁸⁷ Oversatt til norsk: å tilby, love eller gi en utilbørlig pekuniær eller annen fordel

offisielle plikter i den hensikt å få eller beholde forretninger eller annen utilbørlig fordel⁸⁸ i internasjonale forretningsforhold. I forhold til strl. § 276a er det her grunn til å bemerke følgende:

- a. OECD-konvensjonen gjelder *kun i internasjonale forretningsforhold*,
- b. konvensjonen gjelder kun bestikkelse av *utenlandske offentlige tjenestepersoner*, ikke andre (for eksempel i privat sektor),
- c. den gjelder *kun aktiv* korrupsjon,
- d. artikkelen krever *ikke* at den utenlandske offentlige tjenestepersonen handler *rettsstridig* i forhold til sine plikter, og
- e. det tillates å sette som straffbarhetsvilkår en *hensikt* ved bestikkelsen, nemlig å ”obtain or retain business or other improper advantage”.

Figur 2: OECD-konvensjonens virkeområde

Selve konvensjonsteksten sier altså ikke noe konkret om lokal forretningskulturs betydning ved avgjørelsen av om en handling skal anses korrupt etter konvensjonen eller ikke. Konvensjonen taler kun om at det å tilby, love eller gi en ”undue pecuniary or other advantage”⁸⁹, så spørsmålet blir da om lokal forretningskultur kan komme inn som et moment ved vurderingen av hva som anses ”undue” (utilbørlig) i henhold til konvensjonen. For å finne ut av dette må man se på eventuelle forarbeider som er gitt i anledning konvensjonen.

---

⁸⁸ Jfr. ”obtain or retain business or other improper advantage” I art. 1

⁸⁹ OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1

I forbindelse med internasjonale konvensjoner gis det gjerne ut enten en forklarende rapport⁹⁰ eller kommentarer til konvensjonen som utdyper innholdet av konvensjonen og hvordan denne skal tolkes. I forbindelse med OECD-konvensjonen har OECD gitt ut kommentarer⁹¹, og første spørsmål blir dermed hvilken relevans og vekt *OECD-kommentaren* vil ha ved utilbørlighetsvurderingen etter strl. § 276a.

At OECD-konvensjonen vil være relevant å ta med i vurderingen, er ikke tvilsomt, jfr. det som står ovenfor om stor takhøyde når det gjelder relevansspørsmålet. Det sentrale spørsmål blir hvilken *vekt* som kan tillegges OECD-kommentaren.

Spørsmålet om internasjonale konvensjoners forarbeiders vekt, er et omstridt tema innen rettskildelæren⁹². I utgangspunktet skal man ved tolking av konvensjoner legge stor vekt på konvensjonens *ordlyd* idet det er denne man er blitt enig om og har undertegnet og forpliktet seg til å følge. Men i visse sammenhenger er det ikke mulig å komme frem til et klart og entydig tolkingsresultat ved kun å se på konvensjonsteksten, typisk hvor man har anvendt en rettslig standard (som er tilfellet her), og da vil det kunne være av interesse å se på konvensjonens eventuelle forarbeider for å nærmere finne ut hva man har ment med ordlyden. Et argument *mot* å tillegge konvensjoners forarbeider særlig vekt vil være at slike forarbeider ofte har vært vanskelig tilgjengelige for lovgiver ved en transformasjons-/inkorporasjonsprosess⁹³. I denne sammenheng kan likevel ikke dette argumentet sies å ha stor betydning. OECD-kommentaren forelå allerede da Norge undertegnet konvensjonen⁹⁴ og det er også vist til kommentaren i blant annet Ot.prp. nr. 78 (2002-2003)⁹⁵. Dette viser at lovgiver har kunnet ta OECD-kommentaren i betraktning ved arbeidet med de nye

---

⁹⁰ På engelsk "explanatory report"

⁹¹ "Commentaries on the Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions" vedtatt av "the Negotiating Conference" 21.11.1997, heretter OECD-kommentaren

⁹² Eckhoff (2001) s. 289-290

⁹³ Eckhoff (2001) s. 289-290

⁹⁴ 21. november 1997

⁹⁵ Se for eksempel Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

korrupsjonsbestemmelsene og kommentaren vil derfor kunne være av betydning for tolkingen av strl. § 276a. I tillegg taler det *for* å tillegge OECD-kommentaren vekt⁹⁶, at man ved å gjøre dette, internasjonalt vil få en mer ensartet tolking og forståelse av konvensjonen og dermed oppnå en større grad av rettsenhet⁹⁷. Korrupsjon er ikke kun et problem på nasjonalt plan men også i høy grad en utfordring internasjonalt. At de ulike land da har noenlunde ensartede regler for hva som anses som korrumpert adferd vil være både ønskelig og nødvendig for å kunne få til en effektiv bekjempelse av problemet. Dette tilsier at de tolkingsmomenter angående utilbørlichetskriteriet i OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 som fremkommer i OECD-kommentaren bør tillegges vekt ved utilbørlichetsvurderingen etter strl. § 276a.

Etter dette blir spørsmålet hva OECD-kommentaren eventuelt sier om lokal forretningskulturs betydning for hva som anses som utilbørlich etter OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1.

Kommentarene til OECD-konvensjonen art. 1 finnes i OECD-kommentaren pkt. 3 til 10. I denne sammenheng er OECD-kommentaren pkt. 7, 8 og 9 de punkter som er av størst interesse, men det kan innledningsvis være grunn til å merke seg at pkt. 3 presiserer at konvensjonens art. 1 inneholder en standard som *skal* oppfylles ("to be met") av kontraktsstatene, men at de ulike landene ikke nødvendigvis trenger å anvende de konkrete termene som konvensjonen anvender i sin nasjonale lovgivning.

I OECD-kommentaren pkt. 7 sies følgende: "It is also an offence irrespective of, inter alia, the value of the advantage, its results, *perceptions of local custom, the tolerance of such payments by local authorities*, or the alleged necessity of the payment in order to obtain or retain business or other improper advantage" (min kursiv). OECD presiserer altså at det å tilby, love eller gi "undue pecuniary or other advantage" anses som utilbørlich etter

---

⁹⁶ Eckhoff (2001) s. 289-290

⁹⁷ Dette må sies å være selve formålet med internasjonal lovgivning og internasjonale konvensjoner generelt.

konvensjonen uavhengig av eventuelle lokale, sedvanemessige oppfatninger og lokale myndigheters toleranse for slike betalinger.

Idet norsk rett er forpliktet til å være i samsvar med OECD-konvensjonen, må dette bety at når det gjelder aktiv bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner, kan man i utgangspunktet *ikke* etter norsk rett ta i betraktning utenlandsk lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen dersom fordelene er gitt for å skaffe seg eller beholde forretningsvirksomhet/business eller annen utilbørlig fordel.

Det som er sagt i forrige avsnitt må likevel modifiseres etter OECD-kommentaren pkt. 8. Her står følgende: "It is *not* an offence, however, if the advantage was permitted or required by the written law or regulation of the foreign public official's country, including case law" (min kursiv) . Det gjøres her altså unntak for fordeler som enten er tillatt eller krevet etter det aktuelle lands *skrevne rett eller reguleringer* (inkludert case law, som typisk vil være tilfelle i USA). Dette må bety at dersom en fordel etter det aktuelle lands skrevne rett ikke er å anse som utilbørlig, vil den heller ikke være å anse som utilbørlig etter OECD-konvensjonen, noe som gjør at man i norsk rett må falle tilbake på det som er skrevet i forarbeidene om at vurderingen "ikke kan stå upåvirket av forholdene i et annet land hvor bestikkelsen mottas eller ytes"⁹⁸. Det kan her altså tenkes at en fordel som i utgangspunktet ville falle innenfor strl. § 276a virkeområde, på grunn av utenlandsk forretningskultur som er nedtegnet i det aktuelle lands skrevne rett eller regulering, likevel vil anses som tilbørlig og dermed ikke være straffbar. For eksempel har ikke norske statsansatte etter retningslinjene som gjelder for sådanne (som må tillegges vekt ved utilbørighetsvurderingen) lov til å ta imot noen form for gaver eller andre fordeler (et lite unntak er gjort for slike fordeler mottatt i utlandet, men disse holdes utenfor her)⁹⁹. Derimot er det som nevnt mulig at andre lands etter det aktuelle lands skrevne regler har mulighet til å motta/kreve fordeler, og dette kan da tas i betraktning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a.

---

⁹⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56

⁹⁹ Moderniseringsdepartementet *Etiske retningslinjer for statstjenesten* pkt. 4.5 (på s. 18)

Når det gjelder OECD-kommentaren pkt. 9 gjelder denne ”facilitation payments”, men idet dette skal behandles særskilt nedenfor, vises det her kun til drøftelsen under punkt 3.4.

3.3.3.2.4 Oppsummering

Etter dette må det sies at OECD-konvensjonen *begrenser* mulighetene, og dermed også rekkevidden av det som tidligere er sagt i forarbeidene generelt¹⁰⁰, til å vektlegge lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a. I den utstrekning det er tale om bestikkelse av utenlandsk offentlig tjenesteperson kan ikke lokal forretningskultur tas i betraktning dersom denne ikke er kommet til uttrykk i det aktuelle lands skrevne rett eller regulering.

3.3.3.3 Europarådskonvensjonen

3.3.3.3.1 Innledning

Europarådskonvensjonen¹⁰¹ ble undertegnet av Norge 27. januar 1999¹⁰² og ratifisert gjennom vedtakelsen av strl. §§ 276a-276c ved lov av 4. juli 2003 nr. 79. Når det gjelder Europarådskonvensjonens relevans og vekt vises det her til det som står skrevet om dette under behandlingen av OECD-konvensjonen, punkt 3.3.3.2.2.

3.3.3.3.2 Europarådskonvensjonens materielle innhold

Spørsmålet blir under dette punkt hvilken betydning lokal forretningskultur vil ha på utilbørighetsvurderingen etter Europarådskonvensjonen, og hvilken betydning dette vil ha for den tilsvarende vurdering etter strl. § 276a.

---

¹⁰⁰ Forarbeidene det vises til her er NOU:2002 nr. 22 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003)

¹⁰¹ Council of Europe: Criminal Law Convention on Corruption

¹⁰² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 7

Først må det bemerkes at Norge etter Europarådskonvensjonen er forpliktet til å kriminalisere flere former for korrupsjon enn etter OECD-konvensjonen. Av korrupsjonshandlinger¹⁰³ krever Europarådskonvensjonen at landene kriminaliserer¹⁰⁴

- både *aktive* og *passive* korrupte handlinger¹⁰⁵,
- bestikkelse av både *nasjonale* og *utenlandske* offentlige tjenestepersoner og andre som tar beslutninger i offentlig sektor¹⁰⁶,
- korrupsjonshandlinger i *privat sektor*¹⁰⁷, og
- *påvirkningshandel*¹⁰⁸,

mens OECD-konvensjonen som nevnt kun retter seg mot aktiv bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner. Påvirkningshandel vil ikke bli behandlet noe nærmere i det følgende.

Samtlige bestemmelser i Europarådskonvensjonen som omhandler korrupsjonshandlinger taler om at en ”*undue advantage*” (min kursiv) må være lovet, tilbudt eller gitt (aktiv bestikkelse) eller krevet eller mottatt (passiv bestikkelse)¹⁰⁹. Det første spørsmålet blir da hva som anses som ”*undue advantage*” etter konvensjonen og innenfor dette eventuelt betydningen av lokal forretningskultur ved bedømmelsen.

---

¹⁰³ Konvensjonen inneholder også blant annet bestemmelser om hvitvasking, jfr. Europarådskonvensjonen art. 13, men disse handlingene vil ikke være av interesse i denne sammenheng

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 7 og 8

¹⁰⁵ Europarådskonvensjonen art. 2, 3, 7 og 8

¹⁰⁶ Europarådskonvensjonen art. 2-6 og 9-11

¹⁰⁷ Europarådskonvensjonen art. 7 og 8

¹⁰⁸ Europarådskonvensjonen art. 12

¹⁰⁹ Lovteknisk er dette gjort ved at alle bestemmelsene som gjelder bestikkelser i offentlig sektor (art. 4-6 og 9-11) viser til Europarådskonvensjonen art. 2 og 3 som inneholder dette vilkåret, mens vilkåret om ”*undue advantage*” fremkommer direkte i art. 7 og 8 ved bestikkelser i privat sektor.

Til Europarådskonvensjonen er det utgitt en forklarende rapport¹¹⁰. Hva gjelder dennes innholds relevans og vekt vises det til det som står skrevet om kommentarer og forklarende rapporter til internasjonale konvensjoner ovenfor under behandlingen av OECD-konvensjonen, punkt 3.3.3.2.2. Det gjøres her kun oppmerksom på at Europarådskonvensjonens forklarende rapport, i likhet med OECD-kommentaren, forelå *før* vedtagelsen av korrupsjonsbestemmelsene og at lovgiver dermed har hatt mulighet til å ta denne i betraktning ved arbeidet med strl. § 276a.

Hva som anses som ”undue advantage” etter Europarådskonvensjonen fremkommer i den forklarende rapporten pkt. 38¹¹¹ der det sies følgende:

““Undue” for the purposes of the Convention should be interpreted as something that the recipient is *not lawfully entitled to accept or receive*. For the drafters of the Convention, the adjective “undue” aims at excluding advantages *permitted by the law or administrative rules as well as minimum gifts, gifts of very low value or socially acceptable gifts.*” (min kursiv).

Etter Europarådskonvensjonen vil “undue advantage” altså ikke omfatte fordeler som mottakeren er berettiget til å motta ”by the law or administrative rules”. ”Law” må i denne sammenheng må oversettes til ”rett”, det vil si både lov og sedvane (inklusive case law)¹¹². Begrensningen i betydningen av lokal forretningskultur ligger med andre ord her i hva som anses tillatt i det annet lands *rett* uten at det oppstilles noe krav om at denne må være nedskrevet (sml. OECD-konvensjonen¹¹³).

---

¹¹⁰ Council of Europe: Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 173) Explanatory Report, heretter Europarådskonvensjonens forklarende rapport

¹¹¹ Dette vil gjelde for samtlige korrupsjonshandlinger som reguleres av konvensjonen idet merknadene til samtlige artikler som omfatter korrupsjonshandlinger viser til merknadene til art. 2

¹¹² Jfr. Oxford Advanced Learner’s Dictionary (1995) som har følgende definisjon av ”law”: ”all the rules established by authority or custom for regulating the behavior of members of community or country” (s. 667)

¹¹³ OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 jfr. OECD-kommentaren pkt. 8

Dette må bety at lokal forretningskultur som er uttrykt i enten lokal lov, sedvane (jfr. ”custom”) eller administrative regler, etter Europarådskonvensjonen vil kunne få betydning for hva som anses som ”undue” etter denne. For vurderingen etter strl. § 276a vil dette i utgangspunktet måtte bety at dersom det annet land har omtrent like streng regulering som Norge, vil lokal forretningskultur tilsi en streng utilbørighetsvurdering, mens dersom det innen det annet lands rett skal mer til for å anse en fordel utilbørlig, tilsier dette at det også etter norsk rett skal mer til for at fordelene skal falle innunder bestemmelsenes virkeområde.

Det som til nå er sagt vil som nevnt gjelde for samtlige korrupsjonshandlinger som reguleres av Europarådskonvensjonen, uavhengig av om de skjer i offentlig eller privat sektor. Men konvensjonen innebærer likevel ikke en fullstendig likestilling av korrupsjon i disse sektorer, i det følgende vil derfor særskilte spørsmål som gjelder for henholdsvis offentlig og privat sektor behandles hver for seg.

3.3.3.3 Offentlig sektor

Under dette punkt er det passiv og aktiv bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner etter Europarådskonvensjonen art. 5 som er av interesse og da muligheten for de ulike statene etter konvensjonens art. 36 å kunne avgi erklæring om at det ved bestikkelse av slike offentlige tjenestepersoner skal gjelde et tilleggsvilkår for straffbarhet at fordelene er gitt *i den hensikt* at tjenestepersonen skal handle *pliktstridig*¹¹⁴.

Man kunne da tenke seg at dersom det annet lands forretningskultur inneholder en slik begrensning i straffbarheten, kunne dette tillegges vekt ved utilbørighetsvurderingen også etter strl. § 276a. Norge har ikke avgitt en slik erklæring, og etter forarbeidene har dette vært et bevisst valg fra lovgivers side¹¹⁵. Dette må sies å tale for at man ved

---

¹¹⁴ Jfr. Europarådskonvensjonen art. 36: ”...declare that it will establish as criminal offences the active and passive bribery of foreign public officials under article 5 (...) *only* to the extent that the public official (...) acts or refrains from acting *in breach of his duties.*” (min kursiv)

¹¹⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 21

utilbørighetsvurderingen etter strl. §276a *ikke* skal ta hensyn til eventuell utenlandsk lokal forretningskultur som tilsier det må foreligge en hensikt om at den offentlige tjenesteperson skal handle pliktstridig for at fordel skal anses utilbørlig¹¹⁶. Dog kan det tenkes at en slik hensikt vil kunne komme inn som et moment ved straffutmålingen, men dette skal ikke behandles noe videre idet det faller utenfor avhandlingens tema.

Det som til nå er sagt hva gjelder aktiv bestikkelse av utenlandske offentlig tjenestepersoner, både etter den generelle drøftelsen av tolkningen av ”undue advantage” etter Eursoparådskonvensjonen og det som er nevnt om hensiktsvilkår, vil likevel få begrenset betydning som Norges plikt til å følge av OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 og dennes regulering (se drøftelsen ovenfor), idet denne må anses å innebære en strengere vurdering enn Europarådskonvensjonen idet den ikke gir mulighet til å ta i betraktning annet enn det som måtte anses tilbørlig etter skreven rett¹¹⁷.

3.3.3.3.4 Privat sektor

De bestemmelser i Europarådskonvensjonen som regulerer aktiv og passiv korrupsjon hvor begge parter opererer innenfor det private næringsliv, vil være henholdsvis konvensjonens art. 7 og 8. Idet det som tidligere er sagt om hva som anses ”undue advantage” også vil være gjeldende her, må det bety at betydningen av lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a når en handling er foretatt innen privat sektor (typisk foretak bestikker en ansatt i et annet foretak) må begrenses til kun å gjelde når fordelen er å anse som ”lawfully entitled to accept or receive”¹¹⁸.

---

¹¹⁶ Det presiseres her at dette må gjelde land som ikke er bundet av Europarådskonvensjonen, idet de ellers ville være forpliktet til å kriminalisere

¹¹⁷ OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 jfr. OECD-kommentaren pkt. 7 jfr. 8

¹¹⁸ Europarådskonvensjonen art. 7 og 8 jfr. Europarådskonvensjonens forklarende rapport pkt. 53 og 56 jfr. pkt. 38

Likevel åpner Europarådskonvensjonen for en ikke ubetydelig mulighet til å ta hensyn til lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen idet dens forklarende rapport pkt. 38 siste setning må sies å ekskludere en god del fordeler¹¹⁹ fra å anses som ”undue”. Og idet OECD-konvensjonen ikke regulerer forhold hvor begge parter opererer innen privat sektor vil dette måtte ha den virkning at dersom et lands lokale forretningskultur innen privat sektor (typisk gaveutveksling) er innenfor hva Europarådskonvensjonen tillater, må dette kunne tas med som moment i utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a.

Det er samtidig verdt å merke seg at Europarådskonvensjonen gir landene mulighet til å sette som straffbarhetsvilkår at det må foreligge hensikt med bestikkelsen å få den passive bestikker til å handle/unnlate å handle *i strid med* sine plikter, jfr ”... to act, or refrain from acting, in breach of their duties”, jfr. art. 7 og 8. Strl. § 276a inneholder som kjent ikke en slik begrensning, men departementet uttaler i forbindelse med dette i forarbeidene at ”I den grad det vil være behov for å trekke en noe annen grense mot straffrie handlinger i privat sektor enn i det offentlige, er det naturlig at dette skjer i tilknytning til praktiseringen av utilbørighetskravet.”¹²⁰. Dette tilsier at det ved utilbørighetsvurderingen etter den norske korrupsjonsbestemmelsen vil være mulighet for å ta hensyn til at fremmed lokal rett, dersom denne kun kriminaliserer bestikkelsen i privat sektor som er gitt for å få mottaker til å handle i pliktstridig (for eksempel å oppgi bedriftshemmeligheter). Dette vil kunne få betydning ved for eksempel utveksling av gaver eller ved spandering av måltider o.s.v.

3.3.3.3.5 Oppsummering

Idet OECD-konvensjonen må anses å ha en strengere regulering enn Europarådskonvensjonen hva gjelder betydningen av lokal forretningskultur ved vurderingen av hva som skal anses utilbørlig når det gjelder bestikkelse av *utenlandske offentlige tjenestepersoner* (i forbindelse med internasjonale forretningsforhold), vil ikke

---

¹¹⁹ Se sitat ovenfor

¹²⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 33

Europarådskonvensjonens regulering av slike forhold ha så stor betydning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a.

Derimot vil Europarådskonvensjonen føre til begrensninger i muligheten til å ta hensyn til lokal forretningskultur ved bestiktelser i *privat sektor* ved at konvensjonen for det første forplikter statene til å kriminalisere bestiktelser i privat sektor og for det andre ved at dennes definisjon av utilbørlig fordel.

Likevel åpner konvensjonen for at lokal forretningskultur kan komme inn som moment ved utilbørighetsvurderingen etter konvensjonen og dermed også etter norsk rett for det første dersom den aktuelle fordel er tillatt etter det annet lands *rett*¹²¹ eller *administrative regler* eller hvis det er tale om *minimumsgaver* (typisk leilighetsgaver), *gaver av svært lav verdi eller sosialt aksepterte gaver*¹²², og for det andre dersom en fordel ikke i det annet land anses som utilbørlig (innen privat sektor) med mindre denne er gitt eller mottatt i den hensikt at mottaker skal handle/la være å handle i strid med sine plikter.

3.3.4 UNCAC

3.3.4.1 Innledning

Norge ratifiserte UNCAC 29. juli 2006 og konvensjonen trådte i kraft 14. desember samme år. Til dags dato¹²³ har 140 stater undertegnet konvensjonen og den er ratifisert av 142¹²⁴. Hva gjelder UNCACs relevans og vekt i norsk rett vises til det som står ovenfor under behandlingen av OECD-konvensjonen. Det skal likevel her gjøres oppmerksom på at idet UNCAC ble vedtatt som norsk rett *etter* OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen, vil UNCACs regulering ved eventuell motstrid med de andre konvensjoner (dersom

---

¹²¹ Jfr. oversettelse ovenfor

¹²² Europarådskonvensjonen forklarende rapport pkt. 38

¹²³ 25.11.09

¹²⁴ Tallene hentet fra FN's hjemmesider: <http://www.unodc.org/en/treaties/CAC/signatories.html>

UNCAC skulle gå lenger) gå foran som følge av *lex posterior*-prinsippet. Dog vil dette kun gjelde forhold som er foretatt *etter* konvensjonens ikrafttredelse, jfr. Grl. § 97 forbud mot tilbakevirkende kraft.

Spørsmålet blir her om betydningen av lokal forretningskultur ved vurderingen av om en handling er å anse som korrumpert er blitt mindre etter ratifiseringen av UNCAC. I teorien er det antatt at så er tilfellet idet konvensjonen ”etablerer en global standard for kriminalisering av korrupsjonshandlinger”¹²⁵.

3.3.4.2 ”Global standard”

Det første spørsmålet blir da hvorfor man kan si at UNCAC etablerer en ”global standard” mot korrupsjon. Dette må begrunnes med at UNCAC er den første juridisk bindende *globale* konvensjonen mot korrupsjon. Dette fordi FN, i motsetning til OECD og Europarådet, er en verdensomspennende organisasjon som ikke kun har ”Vestens”, men hele verdens interesser for øyet. Ved FNs konvensjoner er det derfor ”verden som kommer og ordner opp”¹²⁶, og på korrupsjonsbekjempelsens område er det ”verden” som har vedtatt UNCAC som igjen krever at statene som undertegner konvensjonen kriminaliserer visse korrupte handlinger.

3.3.4.3 UNCACs rekkevidde

Det neste spørsmålet blir etter dette hva den nye globale standarden går ut på, altså hva de ulike statene er forpliktet til å kriminalisere. I denne sammenheng er det særlig art. 15, 16 og 21 som er av interesse. Av ryddighetshensyn vil UNCACs regulering i offentlig sektor (art. 15 og 16) og privat sektor (art. 21) behandles hver for seg.

---

¹²⁵ Stoltenberg og Schea (2007) s. 83

¹²⁶ Jfr. Egeland (2009)

3.3.4.3.1 Aktiv bestikkelse av utenlandsk offentlig tjenesteperson – UNCAC art. 16

UNCAC art. 16 nr. 1 krever¹²⁷ at de ulike statene skal kriminalisere, gjennom lovgivning og andre tiltak, det å direkte eller indirekte ”love, tilby eller gi en utenlandsk offentlig tjenestemann eller tjenestemann i en offentlig internasjonal organisasjon en utilbørlig fordel¹²⁸ for vedkommende selv eller en annen person eller enhet for at tjenestemannen skal handle eller avstå fra å handle under utøvelsen av sine tjenesteplikter, og for derigjennom å få eller å få beholde oppdrag eller annen utilbørlig fordel i tilknytning til internasjonale forretninger”¹²⁹. Av hensyn til avhandlingens oversiktlighet vil kun ”utenlandsk offentlig tjenesteperson” anvendes i det følgende, men det presiseres her at det som drøftes i det videre under dette punkt også gjelder for tjenestepersoner i offentlige internasjonale organisasjoner.

Sammenligner man ordlyden i UNCAC art. 16 nr. 1 med strl. § 276a(1) litra b jfr. (2) ser man at den norske bestemmelsen går lenger enn UNCAC krever¹³⁰. Det skal her bemerkes at UNCAC art. 16 nr. 1 kun gjelder for internasjonale forretninger i motsetning til strl. § 276a som ikke setter noen slik begrensning. Men idet det kun er disse forhold som er tema i avhandlingen, drøftes ikke dette noe nærmere.

Mer interessant er det at UNCAC, i likhet med OECD-konvensjonen, gir mulighet til å sette som straffbarhetsvilkår at den utilbørlige fordel er gis/tilbys/loves i den *hensikt* ”å få eller beholde oppdrag eller annen utilbørlig fordel i tilknytning til internasjonale forretninger”¹³¹. Dette medfører at for eksempel tilfeller av ”ren smøring” eller hvor det er gitt fordeler, for eksempel gaver eller måltider, hvor slik hensikt ikke kan bevises, vil kunne falle utenfor konvensjonens rekkevidde. I utgangspunktet vil da eventuell lokal

---

¹²⁷ Jfr. artikkelens uttrykk ”shall adopt”

¹²⁸ ”undue advantage”

¹²⁹ Oversettelse av UNCAC art. 16 nr. 1 i Ot.prp. nr. 53 (2005-2006) s. 52

¹³⁰ Dette er også presisert i Ot.prp. nr. 53 (2005-2006) s. 18 hvor det står at ”De norske straffebestemmelsene har et videre anvendelsesområde enn det konvensjonen krever i artikkel 15, 16 og 21.”

¹³¹ Ot.prp. nr. 53 (2005-2006) s. 52

forretningskultur som legitimerer denne typen fordeler måtte kunne tillegges betydning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a jfr. det som står nevnt i forarbeidene om at utilbørighetsvurderingen ikke kan ”stå upåvirket av forholdene i et annet land hvor bestikkelsen mottas eller ytes, eller hvor den passive bestikker har sitt virke”¹³².

Likevel vil betydningen av slike forhold ved vurderingen kunne begrenses ved at Europarådskonvensjonen som nevnt ikke inneholder en tilsvarende begrensning. Men det er her grunn til å minne de vide unntak som fremkommer av Europarådskonvensjonens forklarende rapport pkt. 38, slik at skulle det aktuelle forhold falle innunder et av disse unntakene, må det nevnte utgangspunkt om at slike forhold vil kunne få betydning for utilbørighetsvurderingen, være gjeldende.

3.3.4.3.2 ”Undue advantage”

Som OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen anvender UNCAC standarden ”undue advantage” som kriterium for at en fordel skal kunne anses som en bestikkelse. Spørsmålet blir da hva som anses som ”undue advantage” etter konvensjonen og om man ved vurderingen av om noe skal anses ”undue” (utilbørilig) etter denne vil kunne trekke inn lokal forretningskultur som et moment (i straffriende retning).

I motsetning til de to ovenfor nevnte konvensjoner, ble UNCAC vedtatt uten at det forelå noen forklarende rapport eller kommentarer til konvensjonen¹³³. Dette medfører en risiko for at de ulike stater vil kunne legge ganske forskjellige tolkinger i hva som ligger i uttrykket ”undue advantage”. Likevel finnes det kilder som kan virke som veiledning når

---

¹³² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56

¹³³ Kubiciel (2009) s. 141. Det gjøres her oppmerksom på at Dr. Michael Kubiciel er Senior Research Assistant ved Universitetet i Regensburg i Tyskland. United Nations Office on Drugs and Crimes anvendte Kubiciel som rådgiver i forbindelse med realiseringen av UNCAC, men artikkelen er basert på Kubiciels egne meninger, jfr. Kubiciel (2009) s. 139.

det skal avgjøres hva som ligger i begrepet og som bør kunne begrense mulighetene for at de ulike statenes regulering av bestikkelser i offentlig sektor blir for ulike.

Ved utformingen av UNCAC ble andre internasjonale konvensjoner som omhandler korrupsjon anvendt som eksempler og modeller¹³⁴. Disse konvensjonene vil derfor kunne gi veiledning til hvordan ”undue advantage” skal forstås etter UNCAC. Indirekte vil dermed også disse konvensjonenes forklarende rapporter og/eller kommentarer kunne få betydning for tolkingen av bestemmelsene¹³⁵.

I forhold til UNCAC art. 16 nr. 1 vil særlig OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen og forarbeidene til disse være av interesse, og da særlig OECD-konvensjonen idet UNCAC art. 16 nr. 1 langt på vei går ut på det samme som OECD-konvensjonen art. 1. nr. 1. Det er også i teorien lagt stor vekt på denne konvensjonen og dennes kommentarer¹³⁶ ved vurderingen av hva som menes med ”undue advantage” etter UNCAC art. 16 nr. 1. Dette medfører at det som tidligere er sagt om betydningen av lokal forretningskultur ved vurderingen av hva som skal anses som ”undue advantage” etter OECD-konvensjonen gjelder tilsvarende for vurderingen av ”undue advantage” etter UNCAC. Konkret innebærer dette at dersom lokal forretningskultur ”i det annet land hvor bestikkelsen mottas eller ytes, eller hvor den passive bestikker har sitt virke”¹³⁷ skulle tilsi at fordelene var å anse som rettmessig men hvor dette *ikke* er kommet til uttrykk i landets skrevne rett, skal lokal forretningskultur *ikke* hensyntas ved vurderingen av hva som anses som ”undue advantage” etter UNCAC¹³⁸. Man kan med andre ord ikke ”unnskyldes seg” med at det å tilby eller gi slike fordeler er i tråd med tradisjon og kultur på stedet^{139, 140}.

---

¹³⁴ Disse konvensjonene er også nevnt i UNCACs preambel jfr. UNCAC Preamble på konvensjonens s. 6

¹³⁵ Kubiciel (2009) s. 141

¹³⁶ Se Kubiciel (2009) s. 153

¹³⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56

¹³⁸ OECD-kommentaren pkt. 7 sml. pkt. 8, jfr. Kubiciel (2009) s. 153

¹³⁹ Men dette må kunne komme inn som et moment ved straffeutmålingen.

¹⁴⁰ Se Kubiciel (2009) s. 153

Etter dette kan man spørre seg om ratifiseringen av UNCAC egentlig innebærer noen begrensning i betydningen av lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a når det gjelder aktiv bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner. Hittil ser det ut til at UNCAC art. 16 nr. 1 kun bekrefter gjeldende norsk rett (jfr. drøftelsene om OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen ovenfor).

Spørsmålet blir dermed om UNCAC medfører en *begrensning i hva slags fordeler som kan tillates eller krevet etter de ulike statenes nasjonale skrevne rett* i forhold til offentlige tjenestepersoner.

UNCAC art. 15 regulerer bestikkelser av nasjonale offentlige tjenestepersoner, og må sies å være utgangspunktet for korrupsjonsforbudet etter konvensjonen¹⁴¹. Denne artikkelen krever at statene gjennom nasjonal lovgivning og andre tiltak kriminaliserer aktiv¹⁴² og passiv¹⁴³ bestikkelse av en offentlig tjenesteperson for at denne skal handle eller la være å handle i utøvelsen av sine plikter. I anledning avhandlingens tema er det særlig artikkelens regulering av passiv bestikkelse som er av interesse.

Først bemerkes i denne sammenheng at UNCAC art. 15 *krever* at statene kriminaliserer de nevnte typer handlinger, jfr. uttrykket ”*shall adopt*” (min kursiv). Landene som har ratifisert UNCAC kan derfor ikke lenger anses å ha lovgivning eller annen rett som legitimerer at deres offentlige tjenestepersoner krever eller mottar ”undue advantage” i anledning av utøvelsen av deres plikter.

Det neste spørsmålet blir dermed hva som etter UNCAC art. 15 skal anses som ”undue advantage”.

---

¹⁴¹ Kubiciel (2009) s. 142

¹⁴² ”The promise, offering or giving (...) of an undue advantage...”, jfr. UNCAC art. 15 litra a

¹⁴³ ”The solicitation or acceptance (...) of an undue advantage...”, jfr. UNCAC art. 15 litra b

I likhet med det norske uttrykket ”utilbørlig” er det her tale om et meget vagt uttrykk som gir rom for at hva som ligger i begrepet vil kunne være forskjellig avhengig av tid og sted. Som nevnt eksisterer ingen forarbeider til UNCAC, men i teorien er det pekt på at de ulike land bør ta i betraktning at det å i det hele tatt motta en fordel i anledning sin stilling som offentlig tjenesteperson vil kunne være en indikasjon på at fordelene kan være av utilbørlig karakter¹⁴⁴. Også fordelens verdi, hyppighet av slike fordeler, nærhet til den offentlige handling, mangel på åpenhet og gjennomsiktighet (transparency)¹⁴⁵ vil kunne være momenter som de ulike statene vil kunne ta i betraktning når de skal avgjøre hva som skal anses som ”undue advantage” etter deres nasjonale rett¹⁴⁶. Også lokale tradisjoner kan komme inn som et moment, men slike tradisjoner bør i så fall ses i sammenheng med hensynene bak UNCAC¹⁴⁷. Hensynene bak UNCAC fremkommer i konvensjonens preambel¹⁴⁸ og går ut på følgende:

”... the seriousness of problems and threats posed by corruption to the stability and security of societies, undermining the institutions and values of democracy, ethical values and justice and jeopardizing sustainable development and the rule of law”.

Skulle en lokal tradisjon tilsi at en offentlig tjenesteperson kan kreve eller motta en type fordel som vil stride mot disse hensyn, vil dette etter UNCACs ikrafttredelse være en indikasjon på at fordelene bør anses som utilbørlig.

Men de nevnte momenter er som sagt kun kommet frem i teorien¹⁴⁹, og de ulike statene har derfor ikke samme plikt til å legge vekt på dem ved tilpasningen av sin nasjonale rett til UNCAC som de ville hatt dersom momentene hadde fremkommet i eventuelle forarbeider.

---

¹⁴⁴ Kubiciel (2009) s. 145.

¹⁴⁵ Kubiciel (2009) s. 145-146

¹⁴⁶ (som for eksempel er tilfellet i Norge)

¹⁴⁷ Kubiciel (2009) s. 145

¹⁴⁸ Se UNCAC Preamble på s. 2

¹⁴⁹ Kubiciel (2009)

Skulle problemstillingen om hva som skal anses regulert i annet lands rett komme opp, må man derfor gå inn og undersøke hva det konkrete lands rett legger i uttrykket ”undue advantage”¹⁵⁰, for så å vurdere hvilken vekt man skal tillegge dette ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a. Momenter som da vil kunne være av betydning ved denne vurderingen er på den ene side allmennpreventive hensyn og hensynet til straffeloven og UNCACs effektivitet, som gjerne vil tale for at man ikke tillegger det annet lands mildere vurdering av ”undue” særlig vekt, mens konkurransehensyn på den annen side vil kunne tale mot en slik streng tolking.

3.3.4.3.3 Privat sektor – UNCAC art. 21

Som nevnt reguleres bestikkelser i privat sektor av UNCAC art. 21. Det første som skal bemerkes i forhold til denne artikkelen er at den kun forplikter statene til å *vurdere* å kriminalisere bestikkelser i økonomiske, finansielle eller kommersielle forhold, jfr. ordene ”shall *consider* adopting” (min kursiv). UNCAC oppstiller altså intet krav til statene om å gjøre bestikkelser i privat sektor straffbart og forbudt. Å ikke kriminalisere bestikkelser i privat sektor, vil således ikke være å anse som et brudd på konvensjonen. Årsaken til at man her ikke har innført en plikt for statene å kriminalisere bestikkelser i privat sektor kan være at man ved vedtakelsen av UNCAC heller ønsket at flest mulig stater skulle undertegne og ratifisere konvensjonen fremfor å kreve at statene skulle innføre et meget vidtrekkende korrupsjonsforbud, noe som kunne medført at enkelte stater ikke ville ønske å undertegne¹⁵¹.

I forhold til utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a betyr dette at ved bestikkelser innen privat sektor setter ikke UNCAC i utgangspunktet noen begrensninger i muligheten til å vektlegge lokal forretningskultur, idet den ikke krever at slike bestikkelser skal

---

¹⁵⁰ I denne forbindelse kan nevnes at det ikke er uvanlig at det ved gjennomføring og praktisering av internasjonale konvensjoner generelt (ikke bare på korrupsjonsbekjempelsens område) vil foreligge ulikheter mellom de ulike staters rett og rettspraksis, jfr. Ruud og Ulfstein (2006) s. 59 og Eckhoff (2001) s. 292

¹⁵¹ Ulven (2007) s. 58

kriminaliseres. Innen norsk rett vil dermed det som står skrevet under Europarådskonvensjonens regulering av bestikkelser innen privat sektor i utgangspunktet være gjeldende.

Likevel kan det hende at det at statene etter undertegnelse av UNCAC faktisk må *vurdere*¹⁵² å kriminalisere bestikkelser i privat sektor (både aktiv og passiv, jfr. henholdsvis art. 21 litra a og b) kan komme inn som et reelt hensyn som taler mot å vektlegge lokal forretningskultur innen privat sektor ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a. Dette fordi vurderingsplikten må kunne tolkes som et signal om at FN anser slike handlinger som i alle fall kritikkverdige selv om de ikke anses så klanderverdige at statene forpliktes til å kriminalisere dem. Også hensynene bak¹⁵³ og formålet¹⁵⁴ med UNCAC og strl. § 276a generelt tilsier dette.

3.3.4.4 Oppsummering

Etter vedtakelsen av UNCAC er det etablert en global standard som forbyr bestikkelser i *offentlig sektor*, nærmere bestemt aktiv og passiv bestikkelse av offentlige tjenestepersoner uavhengig av hvilket land de tilhører. UNCAC setter altså en begrensning på nasjonal lovgivning ved at utilbørlige fordeler innen offentlig sektor ikke lenger lovlig kan gis, tilbys, mottas eller kreves. Dette har den følge at skulle man foreta en slik handling, kan man ikke lenger ”unnskyldes seg med” at lokal forretningskultur tilsier at bestikkelsen var lovlig. Likevel er det noe uklart hvor langt denne globale standarden går, idet det kan forekomme lokale forskjeller når det gjelder hva som anses som en ”undue advantage”.

Uavhengig av det siste, må det likevel sies at UNCACs krav til kriminalisering av slike fordeler tilsier at man handler med stor grad forsiktighet dersom man vurderer å gi en eller

---

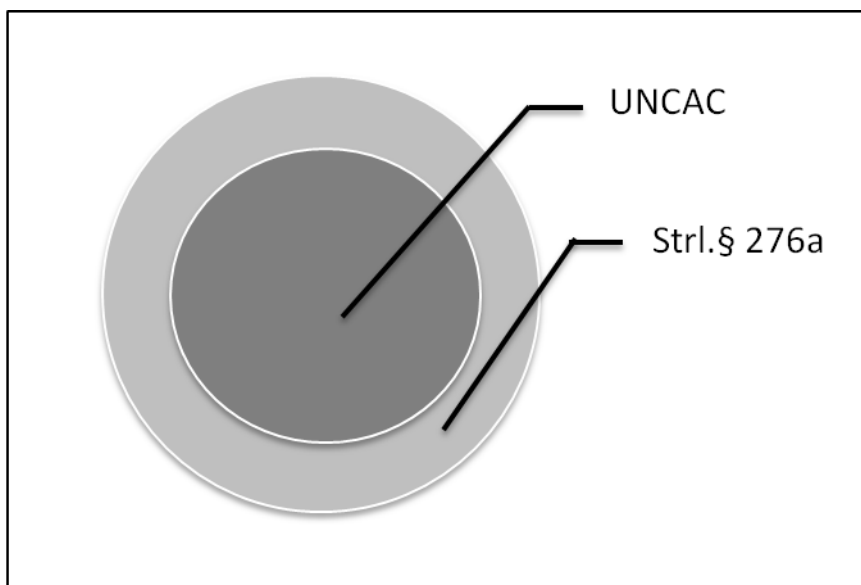
¹⁵² Statene kan altså ikke la være å ta stilling til slike handlinger

¹⁵³ Se ovenfor

¹⁵⁴ At bekjempelsen av korrupsjon skal bli mer effektiv, jfr. UNCAC art. 1

annen fordel til en utenlandsk offentlig tjenesteperson i anledning dennes stilling uavhengig av hva lokal tradisjon og (u)kultur skulle tilsi.

Når det gjelder aktiv og passiv bestikkelse innen *privat sektor* etablerer ikke UNCAC noen global standard utover at slike handlinger bør vurderes å kriminaliseres. Men dette medfører at norske foretak og/eller personer som enten driver eller ønsker å drive virksomhet i utlandet må være påpasselig med å undersøke hva som er gjeldende rett i det annet land de opererer/ønsker å operere idet UNCAC kan ha medført at synet på slike handlinger i vedkommende land kan ha endret seg etter vedtakelsen av konvensjonen.

Figur 3: UNCAC i forhold til strl. § 276a

3.4 Særlig om facilitation payments

3.4.1 Oversikt

Problemstillingen rundt tidligere nevnte facilitation payments skal her behandles noe mer inngående. Årsaken til at dette er for det første at forespørsel og/eller krav om facilitation payments som nevnt ikke er uvanlig å møte på for norske personer (fysiske/juridiske) som enten allerede driver eller som ønsker å drive virksomhet i utlandet. Faktisk sier NHO i sin høringsuttalelse til de norske korrupsjonsbestemmelsene¹⁵⁵ at denne type betalinger til og med kan være en del av lønningssystemet i enkelte land. For det annet vil særlige spørsmål i forhold til straffbarheten dukke opp ved denne type betalinger, idet det er tale om å betale for noe man allerede har rettskrav på.

Som korrupsjonsbekjempelsen for øvrig er problemstillingen rundt facilitation payments og disse betalingers sammenheng med korrupsjonsbestemmelsene først blitt satt i fokus i den siste tiden. Facilitation payments var typiske betalinger som man tidligere kunne gjøre fradrag for i skatten (det vises her til det som står skrevet ovenfor om dette og om nåværende sktl. § 6-22).

I det følgende skal det først gjøres rede for hva facilitation payments er for deretter se på facilitation payments i forhold til korrupsjonsbestemmelsene.

3.4.2 Definisjon

Facilitation payments kan oversettes til norsk som ”tilretteleggelsespenger”¹⁵⁶. Denne type betalinger går i hovedsak ut på at man må betale en offentlig tjenesteperson for at denne skal utføre en tjenestehandling eller gi en tillatelse som man allerede har rettskrav på hvor

---

¹⁵⁵ Se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s.31

¹⁵⁶ Jfr. blant annet NHO ...*over streken?* s. 6

det ikke er rom for skjønn¹⁵⁷. Typiske eksempler vil være at man må betale for å få tilbake passet sitt eller få utreisetillatelse, at man må betale for å få i gang behandling av søknader (som man har krav på å få behandlet) eller for at en slik behandling skal skje i ”normalt” tempo (derav det engelske uttrykket ”speed money”).

3.4.3 Facilitation payments i forhold til strl. § 276a

Spørsmålet her blir om betaling av facilitation (i utlandet) vil være straffbart etter strl. § 276a, altså om en slik betaling er å anse som korrupsjon.¹⁵⁸

Lovteksten i strl. 276a(1) litra b kriminaliserer som nevnt det å gi en ”utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag” (også i utlandet, jfr strl. §276a(2)) uten at det stilles noe krav til at denne handler i strid med sine plikter. Ved at det ved betaling av facilitation er tale om å gi noen en ”fordel” vil slike betalinger i utgangspunktet derfor kunne rammes av bestemmelsen dersom denne fordelten er å anse som ”utilbørlig”.

Det neste spørsmål blir dermed om facilitation payments anses som utilbørlige.

Her må det først avgrenses mot de tilfeller som klart vil rammes av korrupsjonsbestemmelsen, typisk hvor noen *har* betalt for å få en utenlandsk tjenesteperson til å handle *i strid med* sine tjenesteplikter eller for å få en fordel som man *ikke* har krav på. Denne type handlinger må vil være klart klanderverdige¹⁵⁹ og således rammes av strl. § 276a. Også ulike korrupsjonskonvensjonene¹⁶⁰ bestemmer at det å gi en ”undue advantage” for å påvirke tjenestepersonens utøvelse av sine plikter skal kriminaliseres.

---

¹⁵⁷ Se blant annet Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35-36, Stordrange (2007) s. 108-109 og Andenæs (2008) s. 424

¹⁵⁸ Se Stordrange (2007) s. 109

¹⁵⁹ NOU 2002:22 s. 7 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 6

¹⁶⁰ OECD art. 1 nr. 1, Europarådskonvensjonen art. 5 jfr. art. 2 og UNCAC art. 16 nr. 1

Det interessante i denne sammenheng blir altså utilbørighetsvurderingen når noen har gitt en fordel for å få noe man *har krav på*.

Som nevnt ovenfor vil de konvensjoner som strl. § 276a er ment å ratifisere være av særlig betydning ved vurderingen av bestemmelsens rekkevidde. Hva de ulike konvensjonene eventuelt sier om facilitation payments vil derfor være av særlig interesse under dette punkt.

OECD-konvensjonen art. 1 er ikke ment å ramme såkalte "small "facilitation" payments". Dette fremkommer av kommentaren til konvensjonen pkt. 9 hvor det står følgende:

"Small "facilitation" payments do not constitute payments made "to obtain or retain business or other improper advantage" within the meaning of paragraph 1 and, accordingly, are also not an offence. Such payments, which, in some countries, are made to induce public officials to perform their functions, such as issuing licenses or permits, are generally illegal in the foreign country concerned. Other countries can and should address this corrosive phenomenon by such means as support for programmes of good governance. However, criminalization by other countries does not seem a practical or effective complementary action."

Dette må bety at alle andre facilitation payments enn "small "facilitation" payments" som faller innunder det nevnte unntaket i kommentarens pkt. 9 i utgangspunktet vil falle innunder OECD-konvensjonen art. 1 virkeområde og dermed også av den norske korrupsjonsbestemmelsen (jfr. Norges plikt til å følge konvensjonen)¹⁶¹.

Men det er ikke dermed sagt at "small "facilitation" payments ikke vil falle innunder strl. § 276a. I Europarådskonvensjonen er det verken i selve konvensjonens art. 5 jfr. art. 2 eller i konvensjonens forklarende rapport gjort noe tilsvarende unntak. Dersom norsk rett skulle

---

¹⁶¹ Stordrange (2007) s. 109

gjort unntak for slike facilitation payments etter de nevnte artikler, måtte Norge eventuelt ha avgitt erklæring om dette etter Europarådskonvensjonen art. 36, men dette er som nevnt ovenfor ikke gjort. Idet Norge er forpliktet til å følge Europakonvensjonen, må dette medføre at også ”small ”facilitation” payments” i utgangspunktet vil være straffbare etter strl. § 276a¹⁶².

Uavhengig av det som til nå er sagt er det et som sagt et vilkår for å kunne straffe for korrupsjon etter strl. § 276a at den fordel som er gitt er å anse som *utilbørlig*. Dette vilkår må også oppfylles etter de ulike konvensjonene idet alle taler om ”*undue advantage*”¹⁶³ (min kursiv). Dermed blir det neste spørsmålet om alle typer facilitation payments vil være å anse som utilbørlige.

I en del sammenhenger vil denne type betalinger innebære et større eller mindre omfang av tvang eller utpresning¹⁶⁴. Dette vil typisk være tilfelle om man må betale et mindre beløp for å få tilbake passet sitt eller for å få utreisetilatelse. Rent språklig sett vil det være vanskelig å karakterisere en slik betaling som utilbørlig. Den kan heller ikke lett karakteriseres som klart klanderverdig¹⁶⁵. Denne typen betalinger må da i utgangspunktet falle utenfor strl. § 276a virkeområde idet tilfellene ikke dekkes av ordlyden (jfr. legalitetsprinsippet i Grl. § 96). Også den generelt gjeldende rettsstridsreservasjonen¹⁶⁶ innen strafferetten må kunne sies å tale for at disse typer facilitation payments ikke anses å falle innunder strl. § 276a’s virkeområde. Blir man tvunget til å betale et mindre beløp for å kunne komme seg ut av et land, vil det vanskelig kunne anses som en rettsstridig betaling. I tillegg vil det være nærliggende å se denne typen betalinger som en form for nødvergehandlinger, jfr. strl. § 48, altså at man forsvarer seg mot en urett med urett. I så fall vil betalingen ikke være straffbar idet det foreligger en straffrihetsgrunn.

---

¹⁶² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

¹⁶³ OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1, Europarådskonvensjonen art. 5 jfr. art 2 og UNCAC art. 16 nr. 1

¹⁶⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

¹⁶⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36 jfr s. 35

¹⁶⁶ Se Andenæs (2004) s. 154-157

Men også betaling av facilitation ved annen form for saksbehandling fra den utenlandske offentlige tjenstepersons side vil kunne falle utenfor det som kan karakteriseres som tvang. Dersom et foretak som er godt ute i en etableringsfase i et annet land men mangler den siste offentlige tillatelse for å sette i gang sin virksomhet, nærmest tvinges av den offentlige tjenstepersonen som skal behandle søknaden til å betale et mindre beløp for at denne skal i det hele tatt skal sette i gang behandlingsprosessen ("speed money"). Dersom behandlingen drar langt ut i tid kan dette kunne få alvorlige økonomiske konsekvenser for det aktuelle foretak (ved at dette ikke vet om man får startet virksomheten eller ikke), slik at det vil være nærliggende å kalle dette utpresning også i denne sammenheng, med den følge at det skal en del til for å si at forholdet er utilbørlig.

Men heller ikke i de nevnte forholdene ("utpresningstilfellene") vil det alltid være gitt at forholdet faller utenfor strl. § 276a. Også her må det foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering¹⁶⁷. Etter forarbeidene vil de sentrale momenter ved en slik vurdering være "ytelsens verdi, samt om den bryter med lov eller sedvane"¹⁶⁸. Også etter den ovenfor siterte forklarende rapport til Europarådskonvensjonen pkt. 38¹⁶⁹ går lov og sedvane samt ytelsens verdi går igjen som momenter.

Når det gjelder *ytelsens verdi* vil dette utgjøre det naturlige utgangspunkt ved en slik utilbørlighetsvurdering, på samme måte som ved utilbørlighetsvurdering ved fordeler som ikke er å anse som facilitation payments¹⁷⁰. Jo høyere verdi, desto mindre skal til for å anse forholdet som utilbørlig og omvendt.

Om fordelen *bryter med lokal lov eller sedvane* må nå sees i sammenheng med UNCAC, idet denne, som nevnt ovenfor, må sies (i alle fall i en viss utstrekning) å gi uttrykk for en

---

¹⁶⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

¹⁶⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

¹⁶⁹ Denne er også sitert i Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) på s. 36

¹⁷⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35

global standard i forhold til hva som skal anses som korrupt adferd. Spørsmålet blir dermed om lokal lov og/eller sedvanes betydning for utilbørighetsvurderingen ved betaling av facilitation payments er blitt mindre etter ratifiseringen av UNCAC.

UNCAC art. 16 nr. 1 uttrykker som nevnt ovenfor en plikt for statene å kriminalisere aktiv bestikkelse av utenlandske offentlige tjenstepersoner. Facilitation payments er ikke nevnt særskilt i artikkelen, og siden det ikke eksisterer noen forarbeider til konvensjonen kan man spørre seg om facilitation payments, eventuelt små sådanne, vil falle utenfor på samme måte som etter OECD-konvensjonen idet konvensjonenes bestemmelser¹⁷¹ på dette området er nesten likt utformet. Idet spørsmålet ikke er kommet opp i praksis ei heller nevnt i forarbeidene til transformasjonen av UNCAC¹⁷² kan det foreløpig ikke gis et klart svar på dette, men Kubiciel tok opp spørsmålet i sin nylig publiserte artikkel¹⁷³. Han mener det er grunn til å tolke UNCAC strengere enn OECD-konvensjonen slik at ikke bare betaling av facilitation payments faller innunder UNCAC art. 16 nr. 1, men også betaling av ”small ”facilitation” payments”¹⁷⁴. Han begrunner dette med forskjellen mellom de to konvensjonene hva gjelder deres formål. Mens OECD-konvensjonen ble vedtatt med det formål å sikre fri og rettferdig konkurranse, ble UNCAC vedtatt på bakgrunn av de alvorlige samfunnsmessige problemer korrupsjon skaper og opprettholder (det vises her til det står om hensynet bak UNCAC og hvordan dette er kommet til uttrykk i konvensjonens preambel¹⁷⁵ ovenfor).

Som et tilleggsmoment for å tolke UNCAC strengere enn OECD-konvensjonen nevner Kubiciel det faktum at krav om og betaling av facilitation payments kan være første steg i

---

¹⁷¹ OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 og UNCAC art. 16 nr 1

¹⁷² Ot.prp. nr. 53 s. 18

¹⁷³ Kubiciel (2009) s. 153-154

¹⁷⁴ OECD-kommentaren pkt. 9

¹⁷⁵ UNCAC s. 2

retning av større og alvorlige korruperte handlinger¹⁷⁶. (Se også det som står skrevet om dette under rettspolitiske vurderinger nedenfor.)

Som nevnt er ikke spørsmålet kommet opp i rettspraksis ennå, men skulle spørsmålet komme på spissen vil nok Kubiciels argumenter (formålsbetraktninger og preventivhensyn) kunne være relevante ved vurderingen og tillegges vekt ved avgjørelsen. Motargumentene her vil kunne være hensyn til allmennhetens rettfølelse og konkurransehensyn.

I tillegg til dette nevner forarbeidene at det også vil være et moment i vurderingen om ”fordelen er et vederlag for en urettmessig motytelse” eller om hensikten har vært å få en slik motytelse¹⁷⁷.

Men også andre momenter enn dem forarbeidene nevner under sin særlige drøftelse av facilitation payments¹⁷⁸ må kunne tas inn i utilbørighetsvurderingen.

Som allerede nevnt i en viss utstrekning ovenfor, kan facilitation payments ta forskjellige former og dukke opp i ulike sammenhenger. Hvilken situasjon betalingen skjer i vil måtte kunne ha betydning. Er det tale om at en representant for et foretak må betale for å få tilbake passet sitt må det sies at man bør ha en høyere takhøyde enn dersom det er tale om for eksempel å måtte betale for å få nødvendige søknader behandlet (som man har krav på å få behandlet) i en oppstart-/etableringsfase i et annet land. Her er det grunn til å minne om Kubiciels artikkel hvor det sies at det kreves facilitation payments i en startfase, kan dette være et tegn på at man senere i prosessen kan møte på større og alvorligere korrupert adferd¹⁷⁹, særlig dersom det er tale om et land hvor korrupsjon er et anerkjent problem. Ved en slik anledning vil det kunne være riktigere å trekke seg ut av prosessen enn å gi etter for tvang om betaling, om beløpet så måtte være av en mer eller mindre ubetydelig

---

¹⁷⁶ Kubiciel (2009) s. 154

¹⁷⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

¹⁷⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) punkt 5.3.5 på s. 35-36

¹⁷⁹ Kubiciel (2009) s. 154

størrelse. Allmennpreventive hensyn kan tale for at man behandler slike tilfeller strengere enn for eksempel der hvor det er tale om å få tilbake passet sitt. Mot dette taler selvsagt at det fra politisk hold er uttalt at man ønsker at norske foretak skal gå inn og etablere seg i utviklingsland (land hvor korrupsjon er et velkjent problem) som en del av norsk næringslivs samfunnsansvar¹⁸⁰. Men det er her viktig å presisere at vedtatt norsk lov vil måtte tillegges større vekt ved en utilbørighetsvurdering enn uttalelser fra politisk hold (såfremt disse uttalelsene ikke kommer som et ledd i lovgivningsprosessen, typisk som en uttalelse i forarbeidene).

Et annet sentralt moment vil være *åpenhet* rundt betalingen. Dersom betaling av facilitation payment er blitt holdt skjult, typisk i foretakets regnskap eller ved at en som handler på foretakets vegne ikke opplyser sin arbeidsgiver om ytelsen¹⁸¹, skal det mindre til for å anse slik betaling som utilbørlig enn dersom det er full åpenhet rundt betalingen. Ved at det her er tale om betaling til *offentlige* tjenestepersoner, tilsier dette et strengt krav til åpenhet rundt ytelsen¹⁸². I denne sammenheng er det også grunn til å nevne medvirkningsansvaret i strl. § 276a(3) siste punktum (som særlig vil komme til anvendelse ved bruk av mellommenn). Også NHOs retningslinjer angående korrumpert adferd¹⁸³ sier klart at ”Dersom slike betalinger (facilitation payments, min anmerkning) forekommer, må de ikke forsøkes skjult i regnskapene”¹⁸⁴. Når det gjelder vekten av disse retningslinjene vises til det som står nedenfor i neste avsnitt.

Også om man ved betaling av facilitation payments bryter gjeldende *retningslinjer* i enten i bedriften selv eller fra mer generelle bransjeorganisasjoner (for eksempel NHO) bør kunne være et moment av betydning ved vurderingen av straffbarheten av betaling av

---

¹⁸⁰ St.mld. nr. 10 (2008-2009) blant annet på s. 12

¹⁸¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55

¹⁸² Se om forskjell mellom offentlig og privat sektor i Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) på s. 55

¹⁸³ NHO ...over streken?

¹⁸⁴ NHO ...over streken? s. 7

facilitation¹⁸⁵. I denne sammenheng kan nevnes at det i NHOs retningslinje ”...over streken?” sies at når det gjelder facilitation payments ”må [bedriftene] jobbe systematisk for å motvirke slike betalinger, og avstå fra å betale der det ikke medfører *fare for liv, helse eller betydelig tap av verdier*.”¹⁸⁶ Ved at NHO er en bransjeorganisasjon for norsk næringsliv, vil dennes retningslinjer ha betydning for norske bedrifter generelt, og eventuelle brudd på retningslinjene bør være et moment som tillegges en ikke ubetydelig vekt ved utilbørighetsvurderingen¹⁸⁷.

3.4.4 Oppsummering

Etter dette kan det sies at i utgangspunktet vil facilitation payments anses som en ”utilbørlig fordel” etter strl. § 276a og betaling av slike vil således være straffbart etter norsk rett. Men dette utgangspunktet må modifiseres av de forhold hvor betalingen skjer som følge av krav som har preg av utpresning eller tvang. Likevel må det også i disse sammenhenger foretas en konkret helhetsvurdering hvor sentrale momenter vil kunne være ytelsens verdi, om det foreligger brudd på lokal lov eller sedvane, om det har vært åpenhet rundt betalingen og om retningslinjer er brutt.

Det skal til slutt sies at det i forarbeidene presiseres at ”terskelen for å reagere med straff overfor betalinger som ytes for at betaleren skal oppnå noe han eller hun har ett rettskrav på, bør være høy”¹⁸⁸.

---

¹⁸⁵ Se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55

¹⁸⁶ NHO *...over streken?* s. 7

¹⁸⁷ Jfr. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55

¹⁸⁸ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 36

3.5 Betydningen av lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a dersom denne kultur er strengere enn den norske

Det som hittil er sagt om lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a har dreiet seg om de tilfeller der utenlandsk kultur har tilsagt en mildere vurdering av hva som skal anses utilbørilig. Spørsmålet blir etter dette hvilken betydning lokal forretningskultur skal ha ved utilbørighetsvurderingen dersom denne skulle tilsi en strengere norm enn den som gjelder etter strl. § 276a.

Her skal det først presiseres at strl. § 276a er en meget vidtrekkende og streng bestemmelse, slik at det skal mye til for at et annet lands kultur eller lovgivning er strengere enn den norske. Likevel kan det tenkes at dette kan være tilfelle, for eksempel at et land ikke godtar facilitation payments overhode (selv ikke hvor forholdet ligner på utpresning).

Grl § 96 sier at "Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom." Denne bestemmelsen gir uttrykk for at det et strengt legalitetsprinsipp innen strafferetten, noe som innebærer at finnes det ikke hjemmel i lov for å straffe for en foretatt handling, må siktede frifinnes. I første omgang kan det derfor se ut som om dersom fremmed stats lokale forretningskultur tilsier at noe er utilbørilig, mens det etter "vanlig" norsk tolking ikke anses som utilbørilig, vil legalitetsprinsippet tilsi frifinnelse.

Likevel er ikke dette så sikkert. Grl. § 96 taler om "Lov", og lov i denne sammenheng betyr formell norsk lov eller forskrift. Ser man da på ordlyden i strl. § 276a, sier denne bare at det må være tale om en "utilbørilig fordel", den gir ikke noen nærmere beskrivelse av hva som anses utilbørilig. Skulle spørsmålsstillingen komme opp for en norsk domstol, er det derfor i prinsippet ikke noe i veien for at retten, som en del av tolkingen av "utilbørilig" vektlegger at fordelene etter vedkommende lands rett hvor denne er gitt, vil anses som utilbørilig og straffer tiltalte. Hertil kommer det moment at nordmenn og norske foretak som opererer i

utlandet forventes å følge vedkommende lands rett¹⁸⁹. Men retten må her som ellers, foreta en konkret vurdering, og avveie det nevnte hensyn med blant annet hensynet til forutberegnelighet, samt ta i betraktning de øvrige momenter som etter forarbeidene og/eller konvensjonene Norge er bundet av kan tillegges ved vurderingen (for eksempel ytelsens verdi, om den er gitt i offentlig eller privat sektor osv¹⁹⁰).

3.6 Konklusjon/Kort oppsummering

I det følgende skal det kort sammenfattes hva som kan anses å være gjeldende norsk rett hva gjelder lokal forretningskulturs betydning for utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a.

Når det gjelder lokal forretningskulturs betydning for hva som skal anses som ”utilbørlig fordel” etter strl. § 276a må det skilles mellom fordeler som er gitt/mottatt i offentlig og privat sektor.

Når det gjelder fordeler gitt i *offentlig sektor*, altså til en utenlandsk offentlig tjensteperson, kan ikke lokal forretningskultur tillegges vekt ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a med mindre denne er nedskrevet i det aktuelle landets rett, jfr. OECD-konvensjonen art. 1 nr. 1 jfr. OECD-kommentaren pkt. 8 jfr. 7. Etter ikrafttredelsen av UNCAC må også dette unntaket sies å ha blitt begrenset idet konvensjonen må sies å ha etablert en global standard som sier at det å gi løfte om, tilby eller gi eller å kreve eller akseptere en utilbørlig fordel (”undue advantage”) i anledning stilling innen offentlig sektor skal kriminaliseres¹⁹¹. Det eneste punkt hvor lokal forretningskultur kan komme inn som et moment er hva som anses som ”undue advantage” etter det aktuelle lands rett idet UNCAC her gir rom for noe ulik tolkning i de forskjellige staters rett.

---

¹⁸⁹ St.mld. nr. 10 (2008-2009) s. 7

¹⁹⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55-56

¹⁹¹ UNCAC art. 15 og 16

I *privat sektor* er det større mulighet til å vektlegge lokal forretningskultur ved avgjørelsen av hva som skal anses utilbørlig etter strl. § 276a idet UNCAC ikke forplikter statene å kriminalisere bestikkelser i privat sektor¹⁹² og det derfor ikke kan anses å foreligge en global standard for korrupsjon på området. Likevel må betydningen av lokal forretningskultur begrenses av Europarådskonvensjonen art. 7 og 8 som krever at Norge kriminaliserer aktiv og passiv bestikkelse i privat sektor. Men idet Europarådskonvensjonens uttrykk ”undue advantage” ikke er ment å gjelde annet enn det mottakeren ikke rettslig sett har anledning til å akseptere eller motta¹⁹³ og ”rett” her må anses som både lov og sedvane, gir det mulighet innen privat sektor å tillegge vekt på lokal forretningskulturs syn på hva som anses utilbørlig ved vurderingen etter strl. § 276a. Europarådskonvensjonen kan derfor bare anses å begrense muligheten til å ta lokal forretningskultur i betraktning dersom denne er i strid med vedkommende lands gjeldende rett (for eksempel tradisjoner som ikke kan anses som sedvaner eller praksis som strider mot vedkommende lands lovgivning).

Men uavhengig av det som til nå er sagt må man i den enkelte sak foreta en konkret helhetsvurdering av om en fordel skal anses utilbørlig, og lokal forretningskultur vil kun være *ett av momentene* i denne vurderingen. Det kan derfor godt hende at selv om lokal forretningskultur tilsier at en fordel er å anse som tilbørlig, kan de andre momentene som gjør seg gjeldende i saken (for eksempel fordelens verdi, åpenhet rundt forholdet eller hensynet til straffelovens effektivitet) tilsi det motsatte resultat og igjen føre til at forholdet anses som straffbart etter strl. § 276a.

---

¹⁹² UNCAC art. 21

¹⁹³ Europarådskonvensjonen forklarende rapport pkt. 38

4 Rettspolitiske vurderinger

4.1 Oversikt

Som det fremkommer av drøftelsen ovenfor er betydningen av lokal forretningskultur ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a blitt en noe innsnevret etter ratifiseringen av UNCAC. Men fremdeles vil lokal forretningskultur kunne tillegges vekt i en viss utstrekning, og da blir spørsmålet om dette er en god regulering ved korrupsjon i internasjonale forretningsforhold eller om man i norsk rett bør vurdere å endre gjeldende rett, konkret ved å fjerne muligheten til å trekke inn lokal forretningskultur som moment i utilbørighetsvurderingen (i denne sammenheng vil kun *mildere* forretningskultur være av interesse).

I det følgende foretas først en rettspolitisk vurdering av dette på generelt grunnlag, deretter drøftes facilitation payments særskilt før det til slutt sies noe om eventuelle tiltak som bør gjøres i arbeidet med å bekjempe korrupsjon i internasjonale forretningsforhold utenfor reguleringen etter straffeloven.

4.2 Generelle betraktninger

Spørsmålet her blir om man bør vurdere å fjerne lokal forretningskultur som moment i utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a slik at hva som anses utilbørig blir likt uavhengig av om forholdet er skjedd i Norge eller i utlandet. Idet det i forbindelse med bestikkelser av utenlandske offentlige tjenstepersoner etter allerede gjeldende rett vil være lite rom for å ta hensyn til slike kulturforskjeller, vil det som sies i det følgende særlig gjelde for korrupsjon i privat sektor.

Som nevnt kan korrupsjon ha svært alvorlige samfunnsskadelige virkninger. At man tolker korrupsjonsbestemmelsen strengt og utelukker muligheten til å ta med lokale forhold inn i

utilbørighetsvurderingen vil kunne føre til at man mer effektivt får oppnådd målet med å bekjempe disse virkningene. Dette hensyn taler således for at man ikke bør ta med lokal forretningskultur inn i utilbørighetsvurderingen.

I samme retning trekning hensynet til likhet for loven, altså at straffbarheten ikke er avhengig av hvor man har utført handlingen. Det kan virke urettferdig for en som blir dømt for korrupsjonshandling foretatt i Norge at en som har foretatt samme type handling blir frikjent i en annen sak idet handlingen ble foretatt i et annet land.

Også norske myndigheters høye prioritering av å delta aktivt i det internasjonale arbeidet mot korrupsjon¹⁹⁴ vil kunne tale for at man skjerper bestemmelsen og lar være å ta hensyn til lokale forskjeller ved utilbørighetsvurderingen.

Mot en slik streng regulering hvor man ikke tar hensyn til fremmede lands kultur taler for det første konkurranseshensyn. Dersom norsk rett praktiseres strengere enn de fleste andre land (for eksempel ved at det å gi gaver i til forretningsforbindelser som etter norsk kultur vil anses utilbørlig, men etter fremmed lands kultur anses som legitimt), vil norske bedrifter kunne stille mye dårligere i konkurranse med foretak fra andre land og vil kunne få store problemer med å kunne få etablert seg utenfor Norges grenser.

Et annet moment som taler for at man bør kunne legge vekt på lokale forhold ved utilbørighetsvurderingen innen forretningsforhold, er spørsmålet om hvor langt lovgivningen skal gå i å regulere næringslivet, hvor mye baseres på kontraktsrett og ikke lovgivning.

I St.mld. nr. 10 (2008-2009) uttales klart fra Regjeringens side at det er ønskelig at norske foretak etablerer seg internasjonalt, og da særlig i utviklingsland og i tidligere konfliktområder. At korrupsjon kan være et utbredt fenomen i disse landene er ikke noen

---

¹⁹⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 5 og 7

hemmelighet. Når man fra politisk hold så klart gir uttrykk for etablering av norsk virksomhet i de nevnte områder tilsier dette at man da også må ta hensyn til de lokale forholdene ved hva som skal anses som utilbørlig, idet det er stor sjanse for at praktiseringen og oppfatningen av hva som anses utilbørlig i disse landene vil være annerledes enn den man kjenner fra Norge. Det ville virke noe selvmotsigende dersom man fra politisk hold først klart gir uttrykk for at man ønsker at norske foretak etablerer seg i utlandet, for så å straffe dem for handlinger som etter det annet lands rett var legitime og kanskje også nødvendig å foreta for å kunne etablere seg i landet.

Etter dette må det kunne sies at i den utstrekning det etter de folkerettslige regler Norge er bundet av er tillatt å ta hensyn til lokal forretningskultur ved vurderingen av hva som skal anses utilbørlig, og samfunnsutviklingen globalt ikke har endret seg på dette punkt, bør man også i norsk rett kunne ta hensyn til lokale forskjeller hva gjelder hva som anses som en ”utilbørlig fordel” ved praktiseringen av strl. § 276a. Men det skal her presiseres at man må ta hensyn til samfunnsutviklingen, og ved at flere og flere stater får lovgivning som tilsvarer den norske, vil betydningen av lokal forretningskultur sannsynligvis bli mindre i årene som kommer.

4.3 Særlig om facilitation payments

Idet facilitation payments innebærer at man betaler for noe man egentlig har rettskrav på, kan straffverdigheten av slike betalinger som nevnt diskuteres. Det skal i denne sammenheng igjen bemerkes at Norge har en streng regulering av slike betalinger (jfr. det som fremkommer av drøftelsen ovenfor), og at strl. § 276a i utgangspunktet anses å ramme slike betalinger¹⁹⁵. Likevel anses facilitation payments som er betalt som et resultat av tvang eller utpresning sjelden som utilbørlige etter norsk rett. Man kan derfor spørre seg om man bør kriminalisere også disse tilfellene i norsk rett.

---

¹⁹⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 36

For en slik streng regulering taler at også ved denne type betalinger kan man tale om bestikkelser. Man betaler for å få tilbake passet sitt eller betaler for å få satt i gang behandlingen av en søknad. I sin høringsuttalelse til strl. §§ 276a-276c refererer Transparency International en av sine tidligere uttalelser som sier følgende: ”whether extorted or not, facilitation payments are bribes, albeit small in business terms and at the lower end of the spectrum of bribery. The extortion argument should not allow the true nature of facilitation payments as bribes to be obscured.”¹⁹⁶ Videre uttaler Transparency International at facilitation payments “encourage abuse of office, undermine societies’ and enterprises’ policies and practices and allow other and larger forms of corruption to grow and take root.”¹⁹⁷ Transparency International tar her opp kanskje de to viktigste argumentene for å kriminalisere facilitation payments generelt, at slike betalinger er å anse som bestikkelser selv om de befinner seg på den lavere del av spekteret og at man ved å ”godkjenne” små facilitation payments kan gi grobunn for større og alvorligere former for korrump adferd. Begge disse argumentene taler for at man forbyr og kriminaliserer *enhver* form for facilitation payments.

Likevel er det flere argumenter som taler for å fortsette med den regulering av facilitation payments som er gjeldende rett i dag. I de tilfeller det er tale om å få utreisetillatelse eller å få tilbake passet sitt vil det nok stride mot allmennhetens rettsfølelse å strafforfølge vedkommende for korrupsjon. Effektivitetshensyn vil også tale for at det i alle fall skal mye til for å strafforfølge slike forhold, samt at verken allmennpreventive eller individualpreventive hensyn vil gjøre seg særlig gjeldende. Men også hvor det er tale om ”speed money”, altså hvor man betaler for å få i gang eller få fortgang i behandlingsprosesser som man har rettskrav på å få behandlet, finnes argumenter for å opprettholde den eksisterende ordning. Konkurrans hensyn vil kunne stå sterkt her. Det samme gjør de foran nevnte uttalelser fra politisk hold¹⁹⁸ om at det er ønskelig at norske

---

¹⁹⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 31

¹⁹⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 31

¹⁹⁸ St.mld. nr. 10 (2008-2009)

foretak oppretter virksomhet i utviklingsland og tidligere konfliktområder hvor problemet med facilitation payments typisk vil dukke opp.

Etter dette må det sies at reguleringen etter norsk rett må anses som tilfredsstillende. Men også her er det viktig å følge samfunnsutviklingen globalt, og jo nærmere man kommer til en felles, global standard og regulering av korrupsjonshandlinger, jo mindre grunn er det til å la denne typen betalinger falle utenfor straffebestemmelsens virkeområde. Det vises her også til neste punkt om tiltak som bør gjøres utenfor lovgivningen i bekjempelsen mot korrupsjon, og da kanskje særlig til punktet om politisk press og samarbeid.

4.4 Tiltak utenfor lovgivningen

Å ha straffebestemmelser mot korrupsjon er en nødvendighet for effektivt å kunne bekjempe dette samfunnsødet, men likevel ikke tilstrekkelig for å få bukt med problemet¹⁹⁹. Også andre tiltak må til for at bekjempelsen av korrupsjon skal bli effektiv. Dette forutsettes også av de ulike korrupsjonskonvensjonene ved at de taler om at statene må foreta ”other measures”²⁰⁰ som anses nødvendige for å motarbeide korrupsjon. Blant tiltak²⁰¹ som vil kunne være av sentral betydning i tillegg til korrupsjonsbestemmelsene er

- *effektive etterforsknings- og oppklaringsmetoder* (herunder beskyttelse av såkalte ”whistleblowers” og at etterforskningsorganer blir bevilget nok penger for å kunne foreta effektiv etterforskning). Omfanget av en straffbar handling i samfunnet henger ofte nært sammen med risikoen for å bli tatt. ”Mulighet gjør tyv” er et velkjent uttrykk, og fjerner man eller i alle fall i stor grad begrenser muligheten for

---

¹⁹⁹ Sml. den såkalte ”lysbryterteorien” (at man tror at bare det kommer lovgivning som regulerer forholdet, vil denne lovens tilsiktede virkninger oppfylles) som blir kritisert i retts sosiologien, jfr. Mathiesen (2005) s. 72 flg.

²⁰⁰ Se for eksempel UNCAC art. 15 og 16 og Europarådskonvensjonen art. 5

²⁰¹ Ikke en uttømmende liste

å foreta korrupsjonshandlinger uten å bli oppdaget, vil dette trolig føre til at korrupsjon vil forekomme i mindre utstrekning enn det som til nå har vært tilfelle.

- *kommunikasjon og informasjon* om korrupsjon og dens samfunnsskadelige virkninger samt om korrupsjonsreglene og deres rekkevidde²⁰² til både folk flest, men kanskje særlig til utsatte grupper som offentlige tjenstepersoner og aktører i næringslivet (og da kanskje særlige slike aktører som opererer i utlandet). Og i forlengelsen av dette, oppfordre særlig aktører i det private næringsliv til aktivt å ta stilling til bedriftens holdninger angående korrupsjon og utarbeide interne retningslinjer for hvordan man skal forholde seg dersom man møter på korrupsjonsspørsmål²⁰³. Dette kan igjen føre til holdningsendringer hos dem som er mest utsatt for å møte på korrupsjonsproblemet, og man kan få bukt med eventuell ”ukultur” som kan være oppstått innen disse gruppene.
- *politisk press og samarbeid på internasjonalt nivå*. Dette må kanskje sies å være det viktigste tiltaket for at bekjempelsen av korrupsjon internasjonalt skal bli effektiv. Som denne avhandlingen har vist, er det allerede foretatt flere tiltak på høyt internasjonalt politisk nivå med bekjempelse av korrupsjon som formål ved at korrupsjonskonvensjonene er blitt vedtatt og ratifisert av mange land. Men konvensjonene må også følges opp i praksis, og dette krever at det fra politisk hold både samarbeides om å få slutt på korrupsjon og at man setter press på stater som

---

²⁰² I retts sosiologien anses kommunikasjon av lovbestemmelser som en viktig betingelse for at disse skal virke som tilsiktet, jfr. Mathiesen (2005) s. 77

²⁰³ I St.mld. nr. 10 (2008-2009) oppfordrer Regjeringen næringslivet til aktivt å ta stilling til sitt samfunnsansvar, deriblant å motarbeide og styre unna korrumpert adferd

ikke overholder de forpliktelser som følger av de konvensjonene som de er forpliktet til å følge²⁰⁴

---

²⁰⁴ Som eksempel kan her nevnes at Norge, ved utenriksminister Støre, i møte med Afghanistans president Karzai i Afghanistan 12.11.2009 klart ga uttrykk for at man forventer at landets nye ledelse blant annet aktivt går inn for å bekjempe den utbredte korrupsjonen i landet. Se Aftenposten.no Meninger Ledere (2009) *Nyttige nettverk i Afghanistan*

5 Straffeloven 2005

Siste deldisposisjon til straffeloven 2005, Ot.prp. nr 22 (2008-2009), ble behandlet i Odels- og Lagtinget på forsommeren 2009 og lovsaken ble sanksjonert 19.6.2009²⁰⁵. I den nye straffeloven vil § 387 regulere simpel korrupsjon.

Ifølge forarbeidene videreføres straffeloven 1902s regulering av *simpel* korrupsjon fullt ut og uten realitetsendringer²⁰⁶, dog med den endring at medvirkningstillegget er tatt ut idet en generell medvirkningsbestemmelse er inntatt i strl.2005 § 15. Det vil si at det som er skrevet i forarbeidene til nåværende strl. § 276a samt rettspraksis i tilknytning til bestemmelsen fremdeles vil ha relevans etter straffeloven 2005s ikrafttreden. I denne sammenheng vil dette ha den betydning at det som er skrevet om utenlandsk lokal forretningskulturs betydning ved utilbørighetsvurderingen etter strl. § 276a også vil være gjeldende rett etter strl.2005 § 387.

Det skal her likevel gjøres oppmerksom på at strl.2005 i § 387 har føyd til et vilkår om at en utilbørlig fordel må sees i sammenheng med *utøvelsen av* stilling, verv eller oppdrag. Rent språklig sett vil dette tilsi en innskrenkning i forhold til den gjeldende straffelov, jfr. det som er nevnt tidligere om strl. § 276a(1). Idet legalitetsprinsippet som nevnt gjelder på strafferettens område, kan det derfor hende at noe som er straffbart etter nåværende straffelov ikke vil være det etter straffeloven 2005 selv om en slik innskrenkning ikke er tilsiktet etter forarbeidene²⁰⁷. Dette vil da også gjelde handlinger som er foretatt i utlandet av norske personer (fysiske/juridiske) eller av utlendinger enten i utlandet eller i Norge. Men det skal da presiseres at begrunnelsen for frifinnelse i så fall vil være at forholdet ikke

---

²⁰⁵ Jfr. <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=41359>

²⁰⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 470, Innst.O. nr. 73 (2008-2009) s. 63

²⁰⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s 470, Innst.O. nr. 73 (2008-2009) s. 63

rammes av den norske bestemmelsens ordlyd, ikke at lokal forretningskultur sier at forholdet ikke er korrupsjon dersom fordelene ikke er gitt i anledning *utøvelsen av stilling* verv eller oppdrag.

I tillegg skal det nevnes at stedlig virkeområde blir noe annerledes regulert i straffeloven 2005 enn i nåværende straffelov, men idet en drøftelse av dette vil ligge i ytterkanten av avhandlingens tema, behandles ikke dette noe videre her.

6 Litteraturliste

Lover:

Straffeloven: (strl.)	Almindelig Borgerlig Straffelov (Straffeloven) Lov av 22. mai 1902 nr.10
Straffeloven 2005: (strl.2005)	Straffeloven Lov av 20. mai 2005 nr. 28 (ikke trådt i kraft)
Skatteloven: (sktl.)	Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) Lov av 26. mars 1999 nr. 14
Grunnloven: (Grl.)	Kongeriget Norges Grundlov Given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold 17de Mai 1814

Konvensjoner:

Europarådskonvensjonen:	Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon (Council of Europe: Criminal Law Convention on Corruption) Strasbourg 04.11.1998
OECD-konvensjonen:	Convention on Combating Bribery of Foreign Public

Officials in International Business Transactions

Paris 21.11.1997

UNCAC:

FN-konvensjonen mot korrupsjon

(United Nations Convention against Corruption)

Mexico City 31.10.2003

**Forarbeider til
konvensjoner:**

OECD-kommentaren:

Commentaries on the Convention on Combating Bribery of
Foreign Public Officials in International Business
Transactions

Av 21. november 1997

<http://www.oecd.org/dataoecd/4/18/38028044.pdf>

Europarådskonvensjonens
forklarende rapport:

Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 173)
Explanatory Report

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/173.htm>

Forarbeider:

NOU 2002:22:

NOU 2002:22

En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon

- Ot.prp. nr 78 (2002-2003): Ot.prp. nr 78 (2002-2003)
Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
- Ot.prp. nr 53 (2005-2006): Ot.prp.nr. 53 (2005-2006)
Om lov om endringer i straffeloven 1902 og utleveringsloven (gjennomføring av FN-konvensjonen mot korrupsjon)
- Ot.prp. nr 22 (2008-2009): Ot.prp. nr 22 (2008-2009)
Om endringer i straffeloven 20. Mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)
- Innst.O. nr. 105 (2002-2003): Innst.O. nr. 105 (2002-2003)
Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
- Innst.O. nr. 73 (2008-2009): Innst.O. nr. 73 (2008-2009)
Innstilling fra Justiskomiteen Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Stortingsmeldinger:

- St.mld. nr. 10 (2008-2009): Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009)
Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi

Rettspraksis:

Rt. 2008 s. 1483

Teori:

Andenæs (2004):

Andenæs, Johs.

Alminnelig strafferett

5. utgave ved Magnus Matningsdal og

Georg Fredrik Rieber-Mohn

Oslo (Universitetsforlaget) 2004

Andenæs (2008):

Andenæs, Johs.

Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene

Samlet utgave ved Kjell V. Andorsen,

Oslo (Universitetsforlaget) 2008

Eckhoff (2001):

Eckhoff, Torstein

Rettskildelære

5. utgave ved Jan E. Helgesen

Oslo (Universitetsforlaget) 2001

Gedde-Dahl m.fl. (2008):

Siri Gedde-Dahl, Anne Hafstad, Alf Endre Magnussen

Korrupsjon i Norge

Oslo (Kagge Forlag) 2008

Joly (2001):

Joly, Eva i samarbeid med Rachline, Vibeke Knoop

Korrupsjonsjeger – Fra Grünerløkka til Palais de Justice

- Oslo (Aschehoug) 2001
- Mathiesen (2005): Mathiesen, Thomas
Retten i samfunnet: En innføring i rettssosiologi, 5. utgave
Oslo (Pax Forlag) 2005
- Ruud og Ulfstein (2006): Morten Ruud og Geir Ulfstein
Innføring i folkerett, 3. utgave
Oslo (Universitetsforlaget) 2006
- Stordrange (2007): Stordrange, Bjørn
Forbrytelser mot vårt økonomiske system, 2. utgave
Bergen (Fagbokforlaget) 2007
- Ulven (2007): Ulven, Henrik
Internasjonal skikk og bruk
Møte med andre kulturer
Findexa Forlag 2007

Artikler:

- Dyrnes (2007): Dyrnes, Anne-Mette.
Noen betraktninger om korrupsjon I:
Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 2007 s. 305-311
- Kubiciel (2009): Kubiciel, Michael
*Core Criminal Law Provisions in the United Nations
Convention Against Corruption*
International Criminal Law Review 9 (2009) s. 139–155
- Stoltenberg og Schea (2007): Lars Stoltenberg og Trond Eirik Schea

Fra ØKOKRIM:

Straffebudene mot korrupsjon – utilbørighetsvilkåret

Tidsskrift for strafferett nr. 1 2007 s. 76-83

Foredrag (disposisjoner):

Egeland (2009):

Egeland, Jan

Straffefrihet eller rettsorden – blir verden bedre eller verre

Frokostkjelleren 07.10.09

Lyngtveit, Erling O.

Handlingsmotiver på avveie – ”smøring”. Korrupsjon og påvirkningshandel i strafferettslig og etisk perspektiv

Foredrag holdt på Advokatforeningens Ajourføringskurs
05.12.08

Schea (2006):

Schea, Trond Eirik

Norsk korrupsjonslovgivning – særlig i internasjonale forhold

Foredrag holdt for Industrijuristgruppen 06.03.06

http://www.industrijuristgruppen.no/dokumenter/pres06/norsk_korrupsjonslovgivning_trond_eirik_schea.ppt

Veiledninger/

Retningslinjer:

Moderniseringsdepartementet   Moderniseringsdepartementet

Etiske retningslinjer for   *Etiske retningslinjer for statstjenesten*

- statstjenesten:* Moderniseringsdepartementet, 07.09.05
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/bro/2005/001/ddd/pdfv/256519-etiske_retningslinjer_bokm.pdf
- NHO: ...over streken?: Norges Handelsorganisasjon
Mye som før virket OK er i dag uakseptabelt!
...over streken?
En veileder fra NHO for bedrifter i deres eget arbeid med holdninger og praksis knyttet til gaver, representasjon og utgiftsdekning for andre enn egne ansatte.
http://www.nhoservice.no/getfile.php/Filer/Publikasjoner/over_streken_web.pdf
- PWC (2008): PriceWaterhouseCoopers (PWC)
Confronting Corruption
The business case for an effective anti-corruption programme
2008
http://www.pwc.com/en_TH/th/publications/assets/confronting_corruption_printers.pdf
- Transparency International: Transparency International
Business Principles for Countering Bribery:
Countering Bribery:
A multi-stakeholder initiative led by Transparency International
Februar 2009
http://www.transparency.org/global_priorities/private_sector/business_principles/guidance_document

Nettavisartikler:

Aftenposten.no Meninger
Ledere (2009)

*Nyttige nettverk i
Afghanistan:*

Aftenposten.no Meninger Ledere
Nyttige nettverk i Afghanistan

I: Aftenposten.no

Publisert: 13.11.09

<http://www.aftenposten.no/meninger/leder/article3372093.ece>

SIXNews (2009)

StatoilHydro vil inn I Irak:

SIXNews

StatoilHydro vil inn i Irak

I: HegnarOnline

Publisert 02.10.09

<http://www.hegнар.no/bors//energi/article394796.ece>

Internett:

Status: Ratifikasjon av
UNCAC:

Stortinget: Endring i
straffeloven:

Wikipedia:

<http://www.unodc.org/en/treaties/CAC/signatories.html>

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=41359>

http://en.wikipedia.org/wiki/Facilitating_payment

Annet:

Hansen, Kristine Røed

Grensen mellom straffrie facilitation payments og korrupsjon

Masteroppgave (UiO) 2009

<http://www.duo.uio.no/sok/work.html?WORKID=91130>

Oxford Advanced Learners
Dictionary (1995):

A.S. Hornby, A.P. Cowie

Oxford Advanced Learner's Dictionary Fifth Edition

Oxford (Oxford University Press) 1995

TI Corruption Perception
Index:

Om TI Corruption Perception Index (CPI)

<http://transparency.no/article.php?id=271>

TI Corruption Perception
Index 2008:

TI Corruption Perception Index (CPI) 2008

http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008

TI Corruption Perception
Index 2009:

TI Corruption Perception Index (CPI) 2009

http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table

Diskusjon:

Det gjøres også oppmerksom på at avhandlingen er diskutert med min far som er advokat 24.11.09, men grunnet anonymitet nevnes ikke hans navn.

7 Lister over tabeller og figurer m v

Se <http://www.ub.uio.no/ujur/henvisninger/>

Figur 1:	Strl. § 276a (under pkt. 2.4.2)
Figur 2:	OECD-konvensjonens virkeområde (under pkt. 3.3.3.2.3)
Figur 3:	UNCAC i forhold til strl. § 276a (under pkt.3.3.4.4)

Samtlige figurer er laget av undertegnede (kandidatnummer: 531)